

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران

موضوع :

شناسایی روش های مناسب مشارکت بخش خصوصی در حفاظت از منابع ، تامین ، تولید و مصرف آب

(گزارش چکیده طرح)

تهیه و تدوین : شرکت تلاسکلان ژرف اندیش

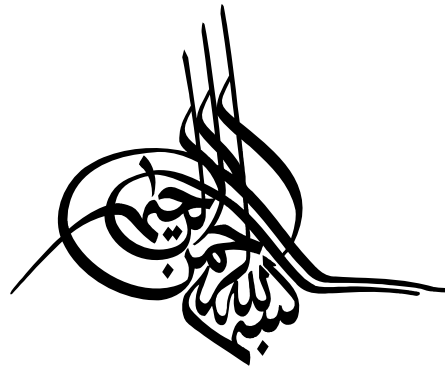
شهریور ۱۳۹۴

شناسایی روش های مناسب مشارکت بخش خصوصی در حفاظت از منابع، تامین، تولید و مصرف آب

گزارشات تهیه شده در این مطالعات شامل:

- ۱- گزارش آغازین
- ۲- گزارش ظرفیت های قانونی کشور برای حمایت از سرمایه گذاری های بخش خصوصی (داخلی و خارجی)
- ۳- گزارش سیمای وضعیت آب کشور (تامین، استحصال، مصرف)
- ۴- گزارش وضع موجود سرمایه گذاری و مشارکت بخش خصوصی در طرح های آب
- ۵- گزارش روش های مشارکت و سرمایه گذاری بخش خصوصی در طرح های آب
- ۶- گزارش شناسایی زمینه های سرمایه گذاری و مشارکت بخش خصوصی در طرح های آب
- ۷- گزارش روش های تامین مالی در طرح های آب
- ۸- گزارش چالش ها و مسایل سرمایه گذاری بخش خصوصی در آب
- ۹- گزارش ارزیابی و تجزیه و تحلیل قانون تشویق سرمایه گذاری در طرح های آب کشور
- ۱۰- گزارش مطالعات تطبیقی
- ۱۱- گزارش مشارکت بخش خصوصی در شبکه های آبیاری و زهکشی
- ۱۲- گزارش نهایی

۱۳- گزارش چکیده طرح

فهرست مطالب

چکیده طرح:	۱
شناسایی روش های مناسب مشارکت بخش خصوصی در حفاظت از منابع، تامین، تولید و مصرف آب	۱
پیشگفتار - طرح موضوع مطالعه	۱
بخش یک: سیمای آب (منابع و مصارف) در ایران	۳
بخش دوم - وضع موجود سرمایه گذاری (دولتی و غیر دولتی) در طرح های آب	۶
۱-۲ برآورد میزان سرمایه گذاری انجام شده در بخش آب کشور (تاسیسات تامین، انتقال و توزیع)	۶
۲-۲ برآورد منابع مالی مورد نیاز سرمایه گذاری در صنعت آب، در طول دوره ۲۵ سال آینده (در افق ۱۴۲۰)	۷
بخش سوم: چالش ها و مسایل سرمایه گذاری بخش خصوصی در کشور	۷
۱-۳: چالش های عمومی سرمایه گذاری در ایران	۸
۲-۳ مسائل و مشکلات ماهیتی و ذاتی طرح های بخش آب	۹
بخش چهارم: بررسی تجربیات جهانی در زمینه سرمایه گذاری در طرح های آبی	۱۰
۱-۴ گزارشات بانک جهانی (روند و نوع سرمایه گذاری و مشارکت بخش خصوصی در صنعت آب)	۱۱
۲-۴ بررسی تجربیات ترکیه در طرح گاپ (GAP)	۱۳
۱-۲-۴ مشوق های دولت در جذب سرمایه در طرح گاپ (GAP)	۱۴
۳-۴ بررسی تجربیات استرالیا در طرح مری - دارلینگ (MURRAY-DARLING)	۱۵
۴-۴ بررسی تجربیات کشور چین در طرح سد تری گورجس (THREE GORGES DAM)	۱۵
۵-۴ تجربه کشور انگلستان	۱۶
بخش پنجم: نتایج و یافته های حاصل از طرح پژوهشی	۱۶
۱-۵ ضرورت اصلاح سیاست ها و ساختارها	۱۶
۱-۱-۵ ضرورت اصلاحات سیاستی	۱۶

- ۱۸-۵-۲ ضرورت اصلاحات ساختاری: ۱۸
- ۱۹-۵-۲ ضرورت تقویت عوامل موثر در جذابیت سرمایه گذاری ۱۹
- ۲۲-۵-۳ ضرورت و الزامات مقررات زدایی ۲۲
- ۲۲-۵-۴ ضرورت تجمیع و تنقیح قوانین ۲۲
- ۲۳-۵-۵ اصلاح مقررات گمرکی و مالیاتی کشور ۲۳
- ۲۳-۵-۶ ضرورت ظرفیت سازی و توانمند سازی ذیمدخلان و ذینفعان ۲۳
- ۲۳-۵-۶-۱ ظرفیت سازی در بخش دولتی ۲۳
- ۲۴-۵-۶-۲ ظرفیت سازی در بخش غیردولتی ۲۴
- ۲۵-۵-۷ ضرورت ایجاد نهاد تنظیم مقررات ۲۵
- ۲۶-۵-۸ ضرورت ایجاد پنجره واحد به منظور تمرکز کلیه فعالیت های مورد نیاز سرمایه گذاری ۲۶
- ۲۷-۵-۹ ضرورت تامین مالی برای سرمایه گذاران بخش خصوصی در طرح های آب ۲۷
- ۲۷-۵-۱۰ ایده ها و نظریه ها ۲۷
- ۲۷-۵-۱۰-۱ ایده های بخش آب کشاورزی: ۲۷
- ۲۸-۵-۱۰-۲ ایده های بخش آب شرب و بهداشتی (شهری و روستایی) ۲۸
- ۳۰-۵-۱۰-۳ ایده های بخش آب صنایع، معادن و خدمات ۳۰
- ۳۰-۵-۱۱-۱ زمینه ها و فرصت های سرمایه گذاری بخش خصوصی در طرح های آبی (اولویت ها) ۳۰
- ۳۰-۵-۱۱-۱-۱ سرمایه گذاری در تاسیسات نمک زدایی (آب شیرین کن ها) ۳۰
- ۳۱-۵-۱۱-۲ سرمایه گذاری در تامین و انتقال بخشی از آب شرب شهر تهران ۳۱
- ۳۱-۵-۱۱-۳ سرمایه گذاری در طرح فاضلاب منطقه ۲۲ تهران ۳۱
- ۳۲-۵-۱۱-۴ سرمایه گذاری در طرح ساماندهی آبهای سطحی جنوب تهران ۳۲
- ۳۳-۵-۱۱-۴ سرمایه گذاری در تاسیسات جمع آوری و تصفیه فاضلاب شهرها و استفاده از پساب حاصل از آن ۳۳
- ۳۴-۵-۱۱-۵ سرمایه گذاری مشترک با صنعتگران برای تامین و انتقال آب ۳۴
- ۳۵-۵-۱۱-۶ مشارکت بخش خصوصی با آب بران در طرح های آبیاری ۳۵
- ۳۵-۵-۱۱-۷ انعقاد قراردادهای مشارکت عمومی - خصوصی برای تامین، انتقال و توزیع آب شرب شهرها و روستاها ۳۵
- بخش ششم: نقشه رویکردهای استراتژیک توسعه مشارکت بخش خصوصی در فعالیت های بخش آب ۳۶**

فهرست جداول

- جدول ۱: خلاصه وضعیت منابع آب کشور طی ۱۵ سال اخیر منتهی به سال آبی ۱۳۹۲-۱۲۹۳ ۴
- جدول ۲: تغییرات جمعیتی کشور طی سالهای ۱۳۹۲-۱۳۳۵ ۴
- جدول ۳: حجم آب مصرفی سالیانه، جمعیت، سرانه های برداشت و مصرف آب در دوره (۱۳۹۰-۱۳۴۲) ۵

- جدول ۴: اطلاعات سرمایه گذاری مربوط به کل حوضه های آبی کشور (مبالغ به میلیارد ریال) ۶
- جدول ۵: برآورد حجم سرمایه گذاری مورد نیاز طرح ها و تاسیسات آبی کشور طی ۲۵ سال آینده (افق ۱۴۲۰) ۷
- جدول ۶: چالش های عمومی سرمایه گذاری در کشور ۸
- جدول ۷: آمار کلی مشارکت بخش خصوصی در حوزه های زیربنایی ۱۱
- جدول ۸: روش های پیشرو و شکست های مشارکت بخش خصوصی در حوزه های زیربنایی ۱۲

فهرست اشکال

- شکل ۱: نقشه وضعیت جغرافیایی و آب و هوایی ایران ۳
- شکل ۲: نقشه رویکردهای استراتژیک توسعه مشارکت بخش خصوصی در فعالیت های بخش آب ۳۸

چکیده طرح:

شناسایی روش های مناسب مشارکت بخش خصوصی در حفاظت از منابع، تامین، تولید و مصرف آب

پیشگفتار - طرح موضوع مطالعه

«توسعه ناپایدار» جهان کنونی و شکل گیری کانون های جمعیتی، صنعتی و اقتصادی فارغ از اصول حاکم بر طرح های آمایشی، اثرات مخربی بر منابع طبیعی داشته است که از جمله تأثیرات آن بر آب، می توان به آلودگی منابع آب، کاهش سرانه منابع آب تجدید پذیر و نابودی ذخایر استراتژیک آب زیرزمینی، فرسایش و شوری خاک ها اشاره نمود. آب را می توان حقی طبیعی دانست که هر موجودی با ورود به این دنیا از آن برخوردار است. این حق مشترک با نوعی مسئولیت مشترک همراه است، مسئولیتی که حکایت از آن دارد که باید از این سرمایه محافظت نمود، به نحوی پایدار و به شکلی عادلانه از آن بهره برد.

افزایش تقاضا و محدودیت منابع آب، در کنار برداشت و توزیع نامناسب آن در بخش های مختلف، ضعف مشارکت مردم و بخش خصوصی در مراحل تصمیم گیری و نیز عدم بهره گیری از ظرفیت های بخش خصوصی در حوزه فعالیت های آب از مشکلات مدیریت آب کشور است، اتکای صرف به توان محدود دولت و ناکارآمدی ذاتی بخش دولتی، شرایط را برای مدیریت آب کشور پیچیده نموده است، در چنین شرایطی استفاده از ظرفیت ها و مشارکت بخش خصوصی در سرمایه گذاری ها در بسیاری از کشورهای دنیا مورد توجه قرار گرفته است. بخش خصوصی علاوه بر کمک به تامین مالی، می تواند در حوزه آب، رویکرد های مدیریتی بخش آب را به سمت و سوی کارآمدی بیشتر اصلاح نماید.

از اوایل دهه هفتاد با هدف کاهش بار مالی دولت و افزایش کیفیت خدمات رسانی، زمینه حضور بخش خصوصی در فعالیت های اقتصادی با تدوین قوانین و مقررات گسترش یافت، متعاقب این موضوع در اوایل دهه هشتاد، قانون تشویق سرمایه گذاری در طرح های آبی و آیین نامه اجرایی آن برای تسریع در حضور بخش غیر دولتی در فعالیت های آب تصویب و ابلاغ گردید، تصویب و ابلاغ قانون سیاست های اصل ۴۴ قانون اساسی در سال ۱۳۸۴ و احکام و مشوق های مندرج در قوانین برنامه چهارم و پنجم توسعه نیز انعطاف بیشتری را برای سرمایه گذاری در طرح ها ایجاد نمود، لیکن علیرغم گذشت زمان طولانی

از عملیاتی شدن قوانین فوق‌الذکر، حضور بخش غیر دولتی در سرمایه‌گذاری طرح‌های آبی چشمگیر نبوده و سهم این بخش بسیار ناچیز بوده است.

مهمترین چالش موجود در این زمینه، درون‌گرایی حاکم بر ساختار اجرایی وزارتخانه‌ها و سازمان‌های دولتی است که با توجه به ظرفیت‌های قانونی از جمله مفاد کلی قانون اجرای سیاست‌های اصل ۴۴ قانون اساسی و قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار مصوب بهمن ماه ۱۳۹۰ بایستی مباحث مربوط به ورود هر چه گسترده‌تر بخش خصوصی به حوزه فعالیت‌های آب و فراهم نمودن زمینه بهبود کسب و کار فعالان این بخش، توسط نهاد‌های ذیربط پیگیری و مورد مطالبه قرار گیرد.

دفتر ساماندهی و توانمندسازی امور کشاورزی و آب‌اتاق بازرگانی، صنایع و معادن و کشاورزی ایران، بنا بر وظایف قانونی خود مطالعه طرح پژوهشی - کاربردی را در این رابطه تحت عنوان "شناسایی روش‌های مناسب مشارکت بخش خصوصی در حفاظت از منابع، تامین، تولید و مصرف آب" در دستور کار خود قرار داده است.

برای انجام این طرح پژوهشی و در چارچوب شرح خدماتی، موضوع را به مهندسین مشاور تلاشگران ژرف اندیش واگذار نموده است.

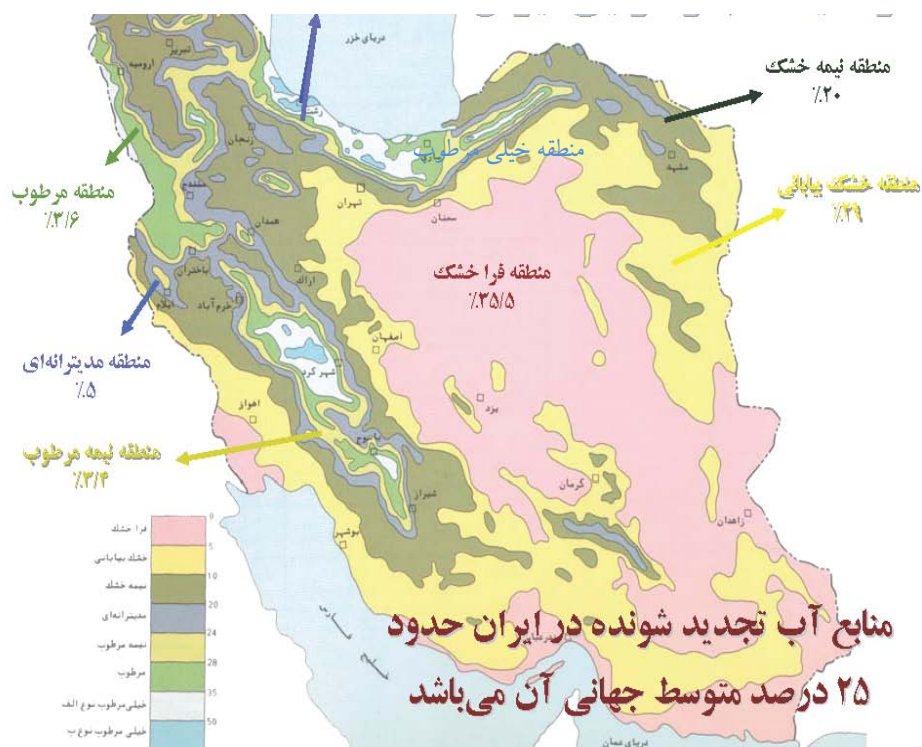
این گروه طی تدوین ۱۱ جلد گزارش جداگانه، موضوعات و مباحث مختلف مرتبط با این طرح را مورد بررسی قرار داده است و نهایتاً طی گزارش جامعی ضمن برشمردن نارسائی‌های وضع موجود، چالش‌ها و مشکلات، به زمینه‌ها و فرصت‌های پیش‌رو پرداخته و در نهایت نقشه راه استراتژیک چگونگی حضور بخش خصوصی در فعالیت‌های آبی را (از نگاه بخش خصوصی) همراه با خواسته و انتظارات (سیاست‌های حمایتی، تشویقی) به تصویر کشانده است.

این گزارش خلاصه و چکیده‌ای از دستاوردها و یافته‌های مطالعات بوده که بیشتر سعی دارد، راهکارها و پیشنهادات کاربردی و امکان‌پذیر را در شرایط کنونی فعالیت‌های اقتصادی کشور پیش‌روی تصمیم‌سازان، برنامه‌ریزان، سیاست‌گذاران، فعالان و ذینفعان این بخش قرار دهد.

بخش یک: سیمای آب (منابع و مصارف) در ایران

- ✓ از لحاظ اقلیم شناسی، ایران در رده مناطق خشک و نیمه خشک جهان طبقه بندی شده، تاثیر تغییرات اقلیمی سالهای اخیر بر تشدید توزیع نامتوازن زمانی و مکانی بارش کشور بیانگر وضعیت دشوار مدیریت آب کشور است.
- ✓ بارشهای جوی کشور (۷۰٪ باران و ۳۰٪ برف) در مجموع آورد آبی کمتر از ۴۰۰ میلیارد مترمکعب را در کشور ایجاد می نماید.
- ✓ بیش از ۷۰٪ کل میزان بارندگی مستقیماً تبخیر و تعرق شده و مابقی آن به میزان ۱۱۰-۱۲۰ میلیارد متر مکعب آب تجدید شونده در کشور خواهد بود.
- ✓ بارندگی از ۲۰۰۰ میلیمتر در حاشیه غربی دریای خزر تا کمتر از ۱۰۰ میلیمتر در نواحی خشک مرکزی و جنوبی و ۲۵ میلیمتر در کویر لوت.

شکل ۱: نقشه وضعیت جغرافیایی و آب و هوایی ایران

- ✓ بیش از ۸۵٪ مساحت کشور دارای اقلیم فزاشک تا نیمه خشک و کمتر از ۱۵٪ باقیمانده دارای آب و هوای نیمه مرطوب تا مرطوب می باشد.
- ✓ در طول ۱۵ سال اخیر از مقدار میانگین آب تجدید شونده و در دسترس برای استفاده:

- حدود ۸۹ میلیارد متر مکعب به جریانهای سطحی (رودها، رودخانه ها، رزروارهای طبیعی و مستحده ...) اختصاص داشته
- و مابقی معادل ۳۳/۵ میلیارد متر مکعب مربوط به منابع آب های زیر زمینی است.
- ✓ منابع آب زیرزمینی کشور در ۶۰۹ دشت ذخیره می شود که:
- ۲۲۶ دشت آن ممنوعه و ۶۴ دشت ممنوعه بحرانی و ۹۳ دشت با آبخوان کم اهمیت و ۶۹ دشت فاقد آبخوان میباشد.
- برداشت حدود ۶-۷ میلیارد سالانه متر مکعب بیش از توان تغذیه سفره های آب زیر زمینی، موجب افت کمی و کیفی منابع آب و خاک و نشست اراضی و نابودی سرمایه گذاری ذینفعان گردیده است.

جدول ۱: خلاصه وضعیت منابع آب کشور طی ۱۵ سال اخیر منتهی به سال آبی ۱۳۹۲-۱۲۹۳

۶۰۹	تعداد دشت های کشور
۳۳/۵ میلیارد متر مکعب	میزان تغذیه طبیعی آب خوان های زیر زمینی
۳۰۵۰۰۰ کیلو متر مربع	مساحت کل آبرفت های آبدار
حدود ۷۵ متر	عمق متوسط آبرفت در کشور
۱۱۲ میلیارد متر مکعب در سال	منابع آب تجدید شونده طی ۱۵ سال اخیر (با منشاء داخلی و خارجی)
۱۷ میلیارد متر مکعب در سال	منابع آب ناشی از بیلان تجارت آب مجازی
کمتر از ۴۰۰ میلیارد متر مکعب در سال	میانگین سی ساله بارندگی کشور (حجم ناشی از بارندگی)
حدود ۲۷۰ میلیارد متر مکعب در سال	متوسط تبخیر و تعرق حقیقی
۸۹ میلیارد متر مکعب در سال	منابع آب سطحی طبیعی تجدید شونده (رواناب ناشی از بارش: ۷۸ و آبدهی چشمه ها در ارتفاعات: ۱۱ میلیارد متر مکعب در سال)

✓ در طول یکصد سال گذشته، جمعیت کشوری بیش از ۷ برابر افزایش یافته و تنها در طول ۵۰ سال گذشته حدود ۵۰ میلیون نفر به جمعیت کشور اضافه شده است.

جدول ۲: تغییرات جمعیتی کشور طی سالهای ۱۳۹۲-۱۳۳۵

تغییرات جمعیتی کشور (بر حسب میلیون نفر) طی سالهای ۱۳۹۲-۱۳۳۵								
شرح	۱۳۳۵	۱۳۴۵	۱۳۵۵	۱۳۶۵	۱۳۷۰	۱۳۷۵	۱۳۸۵	پایان ۱۳۹۲
کشور	۱۸/۹۵	۲۵/۷۹	۳۲/۷۰	۲۹/۲۵	۵۵/۸۲	۶۰/۰۶	۷۰/۵۰	۷۶/۵۰
شهری	۵/۹۵	۹/۷۹	۹/۷۹	۲۶/۸۲	۲۱/۸۲	۲۶/۸۲	۲۸/۲۶	۵۵
روستایی	۱۳	۱۵/۹۹	۱۵/۹۹	۲۲/۶۰	۲۲	۲۲/۲۲	۲۲/۲۲	۲۱/۵
نسبت شهر نشینی	۳۱/۲	۲۸	۲۷	۵۲/۳۰	۵۷	۶۱/۳۰	۶۸/۶۰	۷۱/۹۰

برداشت آب برای مصارف مختلف به سرعت به مرزهای منابع آب تجدید شونده کشور نزدیک و به بیش از ۸۰ درصد رسیده است.

✓ بر اساس شاخص ها و توصیه های بین المللی، با رعایت سهمیه لازم برای حفظ اکوسیستم های حیاتی، شاخص ۴۰ درصد به عنوان سقف مجاز برداشت از منابع تجدید شونده اعلام گردیده است.

✓ در صورت ادامه وضعیت کنونی (رشد جمعیت و افزایش مصرف) در سال ۱۴۳۰ و با برآورد جمعیت تقریبی ۱۲۵ میلیون نفر، سرانه به مرز ۱۰۰۰ متر مکعب در سال و کمتر از آن کاهش خواهد یافت.

✓ میزان برداشت از منابع آب در سالهای اخیر به حدود ۱۰۰ میلیارد متر مکعب در سال رسیده است که ۹۲ درصد به بخش کشاورزی، ۶ درصد به شرب و حدود ۲ درصد به بخش صنعت اختصاص داده می شود.

✓ میزان بهره وری آب در کشاورزی به ازاء هر متر مکعب معادل ۹۰۰ گرم برداشت محصول است، که با رقم ۲ کیلو گرم متوسط جهانی فاصله زیادی دارد.

جدول ۳: حجم آب مصرفی سالیانه، جمعیت، سرانه های برداشت و مصرف آب در دوره (۱۳۹۰-۱۳۴۲)

سال	جمعیت (میلیون نفر)	برداشت از منابع (مصرف) میلیارد (متر مکعب در سال)	سرانه منابع آب تجدید پذیر (متر مکعب (سال)	سرانه برداشت از منابع آب تجدید پذیر (متر مکعب در (سال)	نسبت برداشت آب نسبت به منابع تجدید پذیر (درصد)
۱۳۴۲	۲۳/۴	۴۳/۷	۵۵۵۶	۱۸۶۷	۳۳/۶
۱۳۶۷	۵۳/۴	۷۴/۵	۲۴۳۴	۱۳۹۵	۵۷/۳
۱۳۷۵	۶۰	۸۶/۸	۲۱۶۷	۱۴۴۶	۵۹
۱۳۸۰	۶۷	۹۳/۱	۱۹۴۰	۱۳۹۰	۷۱/۶
۱۳۸۵	۷۰/۴	۹۴	۱۸۴۷	۱۳۳۵	۷۲/۳
۱۳۹۲	۷۶/۵	۱۰۰	۱۷۰۰	۱۳۶۰	۸۰

بخش دوم - وضع موجود سرمایه گذاری (دولتی و غیر دولتی) در طرح های آب

۱-۲ برآورد میزان سرمایه گذاری انجام شده در بخش آب کشور (تاسیسات تامین، انتقال و توزیع)

بر اساس مطالعات مرحله سوم به هنگام سازی طرح جامع آب کشور در سطح حوضه های اصلی و درجه دو (توسط گروه مشاورین ذیربط و با کارفرمایی دفتر برنامه ریزی کلان آب و آبفای وزارت نیرو)، آمار و نیز اطلاعات اخذ شده از معاونت آب و خاک وزارت جهاد کشاورزی و آمار و اطلاعات گردآوری شده از مطالعات مشاورین تخصصی بخش آب کشور اطلاعات مربوط به سرمایه گذاری بخش آب به شرح جدول شماره ۴ ارائه شده است.

جدول ۴: اطلاعات سرمایه گذاری مربوط به کل حوضه های آبی کشور (مبالغ به میلیارد ریال)

درصد	مجموع	دریای خزر و اورمیه	مرزی شرق و سرخس	فلات مرکزی	خلیج فارس و دریای عمان	تفکیک سرمایه گذاری	نوع سرمایه گذاری
٪۳۸.۱	۶۳۹,۸۱۹	۱۱۴,۷۳۲	۹۶۴۱	۱۲۴۱۴۸	۳۷۸۲۹۵	تاسیسات تامین و انتقال آب	دولتی
٪۱۵.۲	۲۵۶,۰۸۱	۶۶,۴۴۳	۳۷۲	۵۰,۱۶۶	۱۳۵,۰۹۳	شبکه آبیاری و زهکشی	
٪۹.۲	۱۵۴,۳۲۲	۳۲,۶۶۸	۲,۱۶۷	۳۶,۸۵۳	۸۲,۶۳۴	آبرسانی به شهرها و روستاها و صنایع	
٪۲.۴	۴۰,۱۱۱	۷,۳۶۶	۱,۶۲۵	۱۱,۰۸۱	۲۰,۰۳۹	تاسیسات فاضلاب شهرها و روستاها	
٪۱.۸	۳۰,۱۷۰	۳۷۲۸	۲۹۹۲	۱۱۷۲۲	۱۱۷۲۸	سیستم های آبیاری تحت فشار	
٪۶۶.۷	۱,۱۲۰,۵۰۳	۲۳۷۹۴۰	۱۶۷۹۷	۲۳۷۹۷۷	۶۲۷۷۸۹	جمع دولتی	
٪۳۱.۸	۵۳۴,۳۶۴	۳۸,۸۶۷	۰,۰۶۴ ۵۴	۲۳۱,۸۳ ۶	۲۰۹,۵۹۷	زیرزمینی	غیر دولتی
٪۰.۴	۷,۴۳۶	۱,۶۱۹	۰	۲,۵۵۵	۳,۲۶۲	مشارکت مالی در شبکه ها و طرح های تامین آب	
٪۱	۱۷,۲۱۹	۲۱۲۷	۱۷۰۸	۶۶۹۰	۶۶۹۴	سیستم های آبیاری تحت فشار	
٪۳۳.۳	۵۵۹,۰۱۹	۴۲۶۱۳	۵۵۷۷۲	۲۴۱۰۸۱	۲۱۹۵۵۳	جمع غیر دولتی	
٪۱۰۰	۱,۶۷۹,۵۲۲	۲۸۰۵۵۳	۷۲۵۶۹	۴۷۹۰۵۸	۸۴۷۳۴۲	مجموع سرمایه گذاری	

■ سرمایه گذاری دولتی در کشور عمدتاً متعلق به تاسیسات سد و تونل، شبکه آبیاری و زهکشی، آبرسانی به شهرها و صنایع و روستاها و ایجاد و توسعه تاسیسات فاضلاب شهرها و روستاها بوده است.

▪ سرمایه گذاری بخش خصوصی در کشور در بخش حفر و تجهیز چاهها و استحصال آب زیرزمینی و اندکی نیز مربوط به شبکه های آبرسانی و مشارکت مردمی در طرح های کوچک تامین آب می باشد.

▪ در سطح کل حوضه ها بطور متوسط ۶۶.۷٪ از سرمایه گذاری ها در کشور به صورت دولتی و مابقی (۳۳.۳٪) به صورت سرمایه گذاری خصوصی بوده است.

۲-۲ برآورد منابع مالی مورد نیاز سرمایه گذاری در صنعت آب، در طول دوره ۲۵ سال آینده (در افق ۱۴۲۰)

✓ سرمایه گذاری های انجام شده در بخش آب کشور موجب ایجاد ظرفیت های بزرگی در زمینه مطالعه، طراحی، ساخت و بطور کلی جنبه های مختلف مهندسی آب گردیده و از این طریق به استقلال و کاهش وابستگی های کشور کمک شایانی نموده است.

✓ در مقابل مجموعه عظیم سرمایه گذاری ها، وجود انبوه طرح های نیمه تمام و نیز فرسودگی بخش های مهمی از تاسیسات موجود و نیز استفاده غیر کارآمد از تاسیسات و منابع مالی موضوع کلیدی پیش روی صنعت آب است.

✓ با استفاده از برخی از شاخص های موجود، میزان سرمایه گذاری مورد نیاز برای تامین تقاضاهای ۲۵ سال آینده صنعت آب کشور، معادل ۲,۷۰۸,۰۰۰ میلیارد ریال برآورد می گردد.

✓ چنانچه با اتخاذ تدابیر مناسب بتوان حدود ۴۰ درصد از مبلغ مذکور را از بخش غیردولتی تامین نمود، موفقیت بسیار ارزشمندی خواهد بود.

جدول ۵: برآورد حجم سرمایه گذاری مورد نیاز طرح ها و تاسیسات آبی کشور طی ۲۵ سال آینده (افق ۱۴۲۰)

ردیف	میزان سرمایه گذاری مورد نیاز بازا هر مورد/ واحد (میلیارد ریال)		شرح	عناوین کلی	عناوین تاسیسات
	کل هزینه اجرا				
	درصد	مبلغ (میلیارد ریال)			
۱	۵۰	۲۸۷,۰۰۰	سدها، تونل ها، تصفیه خانه ها، خطوط آبرسانی، آب شیرین کن ها و آب بندان	ایجاد و بازسازی تاسیسات تامین و انتقال آب	
۲	۳۸	۳۸۵,۰۰۰	شبکه های آبیاری و زهکشی، بند های انحرافی	ایجاد و بازسازی تاسیسات توزیع آب کشاورزی	
۳	۵۷	۱۸۰,۰۰۰	شبکه های جمع آوری، خطوط انتقال و تصفیه خانه فاضلاب	ایجاد و بازسازی تاسیسات فاضلاب شهری و روستایی	
۴	۳۵	۲۱۳,۵۰۰	بازسازی شبکه های فرسوده آب و فاضلاب، بازسازی و نوسازی سایر تاسیسات آبی	طرح های تعادل بخشی و کاهش هدررفت و خدمات جنبی	
	۴۰	۱,۰۹۲,۰۰۰	جمع کل سرمایه گذاری مورد نیاز طرح ها و تاسیسات آبی کشور طی ۲۵ سال آینده (افق ۱۴۲۰)		

بخش سوم: چالش ها و مسایل سرمایه گذاری بخش خصوصی در کشور

۳-۱: چالش های عمومی سرمایه گذاری در ایران

✓ بخش زیادی از موانع و چالش های سرمایه گذاری بخش خصوصی در حوزه صنعت آب، چالش های عمومی سرمایه گذاری در کشور می باشند. این چالش ها حسب مورد ممکن است در صنعت آب نمود بیشتر و یا کمتری داشته باشند.

جدول ۶: چالش های عمومی سرمایه گذاری در کشور

✓ بانک جهانی با همکاری گروه دوئینگ بیزنس (DoingBusiness) و موسسه مالی بین المللی، لیست کشورها را بر اساس سهولت قوانین تجارت و کسب و کار منتشر می کند. در آخرین رده بندی ارابه شده، ۱۸۹ کشور جهان بر حسب توان و سهولت شرایط کسب و کار و تجارت مورد بررسی قرار گرفته اند، عواملی نظیر چگونگی شروع یک کسب و کار جدید، اخذ مجوزهای ساخت، ثبت مالکیت، سهولت دریافت اعتبار و حمایت از سرمایه گذاران، شاخص های تاثیر گذار در این رتبه بندی هستند

✓ ایران در بین ۱۸۹ کشور جهان از نظر سهولت در کسب و کار در رتبه ۱۵۲ قرار دارد، وضعیت ایران در منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا نیز چندان جالب توجه نیست، بطوریکه در بین ۲۰ کشور این منطقه، رتبه ای بهتر از ۱۶ را کسب نکرده است.

✓ ظرفیت های کشور برای تامین مالی پروژه های کلان و سرمایه بر زیر بنایی محدود است.

- ✓ با توجه به ماهیت کوتاه مدت بودن سپرده مردم در بانک ها، این موسسات تمایل چندانی به اعطای تسهیلات بلند مدت ندارند.
- ✓ بر اساس اطلاعات رده بندی شده از 140 کشور جهان در مورد میانگین نرخ بهره سالانه بانک ها برای باز پرداخت، ایران در بین آنها جایگاه 78 را دارد. ایران با نرخ تورم 39 درصدی در سال 2013، رتبه دوم جهانی و اول منطقه ای را برای خود به ثبت رسانده است.
- ✓ نبود و یا عدم بلوغ نهادهای حامی و تنظیم مقررات در بخش های مختلف سبب افزایش ریسک بخش خصوصی در برابر تغییر مقررات دولت می باشد.
- ✓ هزینه دستمزد در ایران برای نیروی کار ماهر، در مقایسه با کشورهای صنعتی ارزان است اما در مقایسه با بهره وری نیروی کار، کشورهای زیادی هستند که دستمزد آنها نازل تر از ایران است.
- ✓ به عقیده صاحب نظران، برخی از مفاد قانون کار موانعی را برای سرمایه گذاری داخلی و خارجی در کشور ایجاد نموده است (میزان واقعی کار در کشور)

۲-۳ مسائلی و مشکلات ماهیتی و ذاتی طرح های بخش آب

چالش های عمده سرمایه گذاری در بخش آب کشور عبارتند از:

- سرمایه بر و زمان بر بودن دوره اجرای طرح های آبی در مقایسه با سایر بخش های اقتصادی
- مشکلات و موانع تملک زمین
- ناپایداری منابع تامین آب
- حساسیت ها و مشکلات قابل توجه زیست محیطی، اجتماعی، سیاسی و فنی در فرآیند اجرای این طرح ها
- حاکمیت دولت روی موضوعات آب، نظارت ها و دخالت های سنگین سیاسی بیشتر از بخش های دیگر
- شکاف بین قیمت تمام شده و نرخ تعرفه ها و صعوبت اخذ درآمدهای حاصل از خدمات ارائه شده
- تاثیر پذیری عملکرد طرح ها از تغییرات اقلیمی و آب و هوایی
- مشتریان انحصاری و هزینه های سنگین توسعه بازار
- نبود نهادهای حامی و تنظیم مقررات بی طرف در طرح های آبی
- فقدان امنیت کافی در سرمایه گذاری در کشور به ویژه در بخش آب
- عدم وجود زیر ساخت های فیزیکی مورد نیاز

- فقدان بازارهای محلی و منطقه ای برای مبادلات آب
- عدم تفکیک حقوق و مالکیت آب از زمین (خرده پا بودن ملکیت آب و زمین)
- حجیم بودن میزان سرمایه گذاری و عدم توان و رغبت موسسات مالی برای تامین منابع
- طولانی بودن دوره بازگشت سرمایه و پایین بودن نرخ بازده سرمایه گذاری در بخش آب
- اصرار مجریان دولتی به روش های سنتی اجرای طرح ها از محل اعتبارات عمومی دولت و نگاه به بخش خصوصی از منظر تامین کننده کسری بودجه طرح ها
- فقدان شاخص های مهم سهم و جایگاه آب در سبد هزینه های تولید و خانوار (شاخص های بهره وری و کارایی)
- عدم توجه به روش های قیمت گذاری برای محصولات و صنایع مختلف با ارزش افزوده ایجاد، میزان دسترسی و میزان آلاینده گی و تولید فاضلاب
- تردید و احتیاط بیش از حد دستگاه های دولتی به سپردن کار به بخش خصوصی (از منظر منافع عمومی و توانایی های این بخش)
- مشکلات و موانع سرمایه گذاری خارجی در آب کشور (به دلیل بالا بودن ریسک)
- ابهام و پیچیدگی در فرایندها، آیین نامه ها و ضوابط جذب سرمایه گذاری خارجی و داخلی
- مشکلات مربوط به ایفای تعهدات دولت در خرید تضمینی
- بی توجهی به مفهوم بازپرداخت هزینه ها از طریق عواید پروژه (اختصاص یارانه به مصرف کنندگان)
- کندی و زمان بری فرایندهای اداری و ضعف مدیریتی دستگاه های ذیربط جهت پیگیری و حل و فصل مشکلات سرمایه گذاران (از حمله صندوق توسعه ملی)
- قرارداد های BOT پر استفاده ترین شیوه قرارداد مشارکتی بخش خصوصی در صنعت آب است، اما این قرارداد ها پیچیدگی های زیادی در ابعاد مالی و حقوقی در کلیه مراحل دارند .

بخش چهارم : بررسی تجربیات جهانی در زمینه سرمایه گذاری در طرح های آبی

۱-۴ گزارشات بانک جهانی (روند و نوع سرمایه گذاری و مشارکت بخش خصوصی در صنعت آب)

✓ بانک جهانی از ابتدای سال ۱۹۹۰ جمع آوری اطلاعات و آمار پروژه های مشارکت بخش خصوصی در امور زیربنایی ۱۳۹ مورد از کشورهای کم درآمد و مناطق مستقل سیاسی (با درآمد پایین یا متوسط) را مورد توجه قرار داده است. بر اساس شاخص درآمد سرانه، فقیرترین این گروه، کشورهای آفریقایی همچون جمهوری کنگو، لیبیا، گینه بیسائو و ... هستند و ثروتمندترین آنها کشورهای کرواسی، لتونی، برزیل، روسیه، ترکیه، لهستان و رومانی می باشند.

جدول ۷: آمار کلی مشارکت بخش خصوصی در حوزه های زیربنایی

انرژی (برق و گاز)	مخابرات	حمل و نقل	آب	شرح	
				تعداد	درصد از کل
۱۰۷	۱۳۵	۸۶	۶۲	تعداد	تعداد کشورها
%۷۷	%۹۷	%۶۲	%۴۵	درصد از کل	
۲۲۸۳	۸۲۲	۱۲۷۱	۷۶۲	تعداد	تعداد پروژه ها
%۴۴	%۱۶	%۲۵	%۱۵	سهم از کل	
آمریکای لاتین			آسیای شرقی و اقیانوسیه	نام منطقه	منطقه پیشرو به لحاظ میزان جذب سرمایه
%۳۵	%۳۷	%۴۰	%۴۶	سهم	

✓ در طول سال های ۱۹۹۰ تا پایان ۲۰۱۱ مجموعاً ۷۶۲ پروژه مشارکتی در حوزه آب تعریف شده است که تنها ۱۵٪ از کل موارد مشارکت بخش خصوصی در امور زیربنایی را شامل می شود، این رقم در سال ۲۰۱۲ به رقم ۸۱۴ پروژه (از کل ۵۸۰۸ پروژه در بخش زیر بنایی) افزایش پیدا کرده است.

✓ تعداد ۶۲ کشور از ۱۳۹ کشور وارد عرصه مشارکت بخش خصوصی در صنعت آب شده اند که ۴۵٪ کشورها را شامل می شود.

✓ ۳۲٪ از حجم قراردادهای سرمایه گذاری بخش خصوصی در صنعت آب با شکست و توقف مواجه شده است، حال آنکه درصد شکست در سایر امور زیربنایی از ۶٪ تجاوز ننموده است، دلیل اصلی این موضوع زمانبر بودن و نیز حجم زیاد سرمایه گذاری مورد نیاز و در نتیجه ریسک بالاتر نسبت به سایر بخش ها بوده است.

جدول ۸: روش های پیشرو و شکست های مشارکت بخش خصوصی در حوزه های زیربنایی

شرح	آب	حمل و نقل	مخابرات	انرژی (برق و گاز)
متداول ترین روش از نظر تعداد	نام روش	اعطای امتیاز	پروژه های توسعه ای	پروژه های توسعه ای
	سهم	%۴۲	%۵۵	%۶۵
بیشترین سرمایه گذاری	نام روش	اعطای امتیاز	پروژه های توسعه ای	پروژه های توسعه ای
	سهم	%۶	%۵۷	%۷۲
پروژه های لغو شده یا بلا تکلیف	تعدادی	۶۲	۷۷	۱۱۷
	حجم سرمایه گذاری	%۳۲	%۶	%۵

- ✓ به لحاظ تعدادی، روش مشارکت در طرح های توسعه (BOT) و سپس اعطای امتیاز پر کاربرد ترین روش ها و الگوی واگذاری و فروش کامل، کم کاربرد ترین روش بوده است.
- ✓ طی سالهای گذشته حجم سرمایه گذاری ها در سطح بالاتری قرار داشته ولی در سالهای اخیر علیرغم افزایش تعداد پروژه ها در بخش آب، از حجم سرمایه گذاری ها کاسته شده است، و به دلیل این امر، تمایل به استفاده از الگوی کم هزینه تر ناشی از شکست پی در پی پروژه ها و روی آوردن بیشتر به روش های توسعه ای (خانواده BOT) بوده است.
- ✓ در پروژه های توسعه ای جدید، روش های (BOT، BOO، Merchant، Rental) بیشترین سهم سرمایه گذاری را در جهان در بخش آب داشته است.
- ✓ در سال ۲۰۱۲، در بخش آب سرمایه گذاری قابل قبولی توسط بخش خصوصی صورت گرفته است. کل تعهدات سرمایه گذاری در پروژه های آب و فاضلاب در سال ۲۰۱۲ چهارمیلیارد دلار در قالب ۳۲ پروژه اعلام شده که رشد ۵۰ درصدی نسبت به سال ۲۰۱۱ داشته است.
- ✓ کشور برزیل با حجم سرمایه گذاری ۳ میلیارد دلار در رتبه اول از نظر حجم سرمایه گذاری است و کشور چین با ۱۴ پروژه رتبه اول را از نظر تعداد پروژه های آبی دارد.
- ✓ میزان اقبال به خصوصی سازی صنعت آب، بخش آب و فاضلاب شهری در کشورهای توسعه یافته هم متفاوت است:

- کشور انگلستان و ولز تنها موردی است که مالکیت و امتیاز ارائه خدمات آب و فاضلاب را به طور کامل به بخش خصوصی واگذار کرده است، اما در سایر بخش های این کشور شامل اسکاتلند و ایرلند شمالی، از الگوی کاملاً دولتی استفاده می شود.
- در کشور هلند، مالکیت و بهره برداری بخش آب را به هیچ وجه واگذار نکرده است و تنها برای ارائه برخی از خدمات فنی و تخصصی (فرآیندهای پشتیبان) از امکانات بخش خصوصی استفاده می شود.
- در بلژیک اغلب شرکت های آب، دولتی بوده و تنها چند شرکت بخش خصوصی در برخی مناطق فعال هستند.
- در فرانسه ارائه خدمات آب و فاضلاب برای ۹۸٪ جمعیت، توسط شرکت های بهره بردار خصوصی انجام می شود. برای ۲٪ دیگر نیز شهرداری های محلی اقدام می کنند.
- در آلمان ۸۰٪ شرکت های آب دولتی و ۲۰٪ مشارکتی هستند.
- در آمریکا اغلب شرکت های بزرگ آب دولتی و حدود نیمی از شرکت های کوچک متعلق به بخش خصوصی هستند.
- در اغلب مناطق جهان، همچنان ارائه خدمات آب و فاضلاب بر عهده شهرداری هاست.

۲-۴ بررسی تجربیات ترکیه در طرح گپ (GAP)

- ✓ دولت ترکیه برای توسعه اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی مناطق محروم کردنشین این کشور، برنامه عمل پنج ساله ای را در زمینه کشاورزی موسوم به "گپ (GAP)" اعلام کرده که در ابعاد داخلی و بین المللی حائز اهمیت زیادی است.
- ✓ "گپ (GAP)"، حدود ۱۰ درصد از خاک ترکیه را در برمی گیرد، اهداف این طرح عبارتند از:
 - تولید برق از ۱۳ سد احداث شده بر روی رودخانه های بزرگ و پر آب دجله و فرات (که در آینده به ۲۲ سد افزایش می یابد).
 - تأمین آب برای آبیاری ۱/۷ میلیون هکتار اراضی تحت پوشش طرح (یک میلیون هکتار توسعه و مابقی بهبود)
 - تولید سالیانه ۲۷ میلیارد کیلووات ساعت انرژی برقایی
 - افزایش در آمدسرانه در منطقه به میزان ۲۰۹ درصد
 - ایجاد اشتغال مستقیم و غیر مستقیم برای ۳/۸ میلیون نفر با اجرای کامل طرح

- تولید محصولات کشاورزی ارگنیک با تغییرات ژنتیکی و تهیه پوشاک از این نوع محصولات
- توسعه گاوداری و دامداری
- تولید انرژی قابل تجدید و توسعه توریسم
- ✓ در حوزه نفوذ گپ (GAP)، ۱۱ منطقه صنعتی سازماندهی و تا سال ۲۰۱۱ فعال شده اند و ۸ منطقه صنعتی دیگر در دست ساخت وجود دارد. همچنین ۲۵ سایت فعال صنعتی کوچک در دست بهره برداری و ۱۲ سایت در دست ساخت است.
- ✓ وجود زیر ساخت ها از جمله ۷ فرودگاه، اتوبان ۶ بانده، خطوط حمل و نقل دریایی و امکان دسترسی به بازار های خاور میانه از دیگر ویژگی های این طرح است.
- ✓ به دلیل ظرفیت عظیم این طرح (خاک حاصلخیز، منابع انسانی و آب) و عزم دولت برای جذب سرمایه های داخلی و خارجی، تغییرات بنیادی در اوضاع سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی بوجود آمده است.
- ✓ این طرح در سال ۱۹۸۹ آغاز و تا کنون قریب ۹۰٪ پیشرفت داشته است.

۴-۲-۱ مشوق های دولت در جذب سرمایه در طرح گپ (GAP)

- مشوق معافیت مالیات بر درآمد (و ارزش افزوده برای سرمایه گذاران و دارندگان گواهی نامه های تشویقی و کارکنان فعال)
- مشوق معافیت از پرداخت حق بیمه سهم کارفرما
- مشوق های انرژی (پرداخت بخشی از هزینه انرژی مصرفی شرکت های فعال)
- مشوق تخصیص رایگان زمین محل اجرای طرح سرمایه گذاری
- مشوق های قانونی تشویق سرمایه گذاری و استخدام به شماره های ۵۰۸۴ در سال ۲۰۰۴ و ۵۳۵۰ و ۵۲۲۸ در سال ۲۰۰۵
- مشوق های ناشی از حکم حکومتی شماره ۱۰۹۲۱/۲۰۰۶ برای حمایت از سرمایه گذاری ها
- حمایت از صنایع کوچک و متوسط
- حمایت از صادرات
- حمایت و کمک به امور تحقیق و توسعه
- حمایت ویژه از کسب و کار روستایی

سرمایه گذاری در این طرح عموماً به روش BOT و مشارکتی توسط تعداد قابل توجهی از شرکت های داخلی و خارجی انجام شده و یا در حال انجام است.

۳-۴ بررسی تجربیات استرالیا در طرح مری- دارلینگ (murray-darling)

✓ حوضه مری - دارلینگ به عنوان حاصلخیزترین و پر محصول ترین مناطق استرالیا یک سوم غذای داخل استرالیا و صادرات محصولات به کشورهای مختلف را تامین می کند. در کل، این ناحیه دارای ۴۰ درصد زمینهای کشاورزی و ۶۰ درصد ظرفیت آبرسانی استرالیا است.

✓ دولت محلی استرالیا از سال ۱۹۹۷ با جذب سرمایه بخش خصوصی و مشارکت بهره برداران منطقه اقدام به ایجاد شبکه های آبیاری و ساخت سدهای متعدد کوتاه بر روی رودخانه های مری - دارلینگ نمود.

✓ سرمایه اولیه تاسیسات از سوی بخش خصوصی در قالب بازار آب تأمین گردید. این سرمایه با توجه به وجود خریداران و فروشندگان بالقوه آب در دشتهای مری و دارلینگ که همان کشاورزان بومی بودند ایجاد شد.

✓ معامله آب در قالب بورس های محلی و ویکتوریا به اجرا در آمد و با توجه به وجود اطلاعات، آب موجود به سهم های معینی برای یک دوره کشت پنبه یا محصولات دیگر تعریف و قابل خرید و فروش گردید.

✓ یکی از روش های دولت استرالیا در مورد مدیریت آب، تجاری سازی شرکت های عمومی است. این عمل با هدف افزایش کارآیی اقتصادی و بهینه سازی سود صورت می گیرد.

✓ در استرالیا بخش خصوصی برای افزایش سرمایه گذاری در صنعت آب نقش کلیدی دارد.

۴-۴ بررسی تجربیات کشور چین در طرح سد تری گورجس (Three Gorges Dam)

✓ سد تری گورجس در کشور چین و بر روی رودخانه یانگ تسه (بزرگترین رودخانه دنیا) احداث شده است.

✓ عملیات احداث سد تری گورجس با چهار هدف اصلی: ذخیره سازی آب کشاورزی، کنترل سیلاب، تولید برق و گسترش کشتیرانی و حمل و نقل آبی و با هدف جانبی جهانگردی و جذب توریست از سال ۱۹۹۲ آغاز شد.

- ✓ حجم ذخیره سازی این سد ۳۹/۳ میلیارد مترمکعب می باشد که بزرگترین مخزن در بین سدهای جهان است
 - ✓ عمده سرمایه گذاری در پروژه های مختلف زیر مجموعه این طرح به روش (توسعه از خانواده BOT) و با حضور تعداد قابل توجهی از سرمایه گذاران داخلی و خارجی انجام شده است.
 - ✓ عمده روش های بکار گرفته شده در این طرح، الگویی برای گسترده شدن سرمایه گذاری بخش خصوصی داخلی و خارجی در طرح های دیگر چین شده است.
- ۴-۵ تجربه کشور انگلستان**

- ✓ بزرگترین مشخصه بارز عرضه عمومی آب و خدمات تصفیه فاضلاب در انگلستان و ولز، خصوصی سازی کامل آن است که از قوانین و چشم اندازهای اتحادیه اروپا نیز پیشی گرفته است.
- ✓ سه مقوله مهم تصمیم گیری در صنعت آب و فاضلاب که توسط بخش دولتی انجام می شود به حوزه های زیر تقسیم می شود:
 - قوانین اقتصادی و تعرفه ای
 - ضوابط زیست محیطی
 - مسائل کیفی و بهداشتی آب مصرفی

بخش پنجم : نتایج و یافته های حاصل از طرح پژوهشی

۱-۵ ضرورت اصلاح سیاست ها و ساختارها

۱-۱-۵ ضرورت اصلاحات سیاستی

- ✓ سیاست های کلی نظام در بخش منابع آب کشور توسط مجمع تشخیص مصلحت نظام در سال ۱۳۷۷ تهیه و تدوین و با تایید مقام معظم رهبری به دولت ابلاغ گردیده و متعاقباً در راستای آن سیاست ها و دیگر احکام قانونی برنامه های پنجساله کشور، اسناد ملی و فرابخشی آب تهیه و ابلاغ گردیده است.

نکات قابل توجه در این خصوص عبارتند از:

- در اسناد مورد نظر از فرصت ها و توانایی های در اختیار بخش خصوصی کشور ذکری به میان نیامده است
- در خصوص تسهیل و فراهم کردن زمینه مشارکت و سرمایه گذاری بخش خصوصی در طرح ها و مدیریت آب به طور شفاف نام برده نشده است.
- روش دستیابی و سازوکار تحقق این سیاست ها روشن نشده و تضمینی برای اجرای این سیاست ها متصور نیست.
- با توجه به ضرورت توجه بیشتر به سرمایه گذاری و تقویت زیر ساخت ها و تاسیسات آبی به منظور بهره وری بیشتر، لازم است این سیاست ها مورد بازنگری قرار گیرد.
- ✓ در شرایط کنونی، لازم است مدیریت آب کشور برای پاسخگویی به نیازهای اساسی متقاضیان، مجموعه گسترده ای از اصلاحات سیاستی را برای حضور و مشارکت چشمگیر بخش خصوصی در فعالیت های بخش آب در دستور کار خود قرار دهد.

سرفصل های سیاست های مورد نظر به شرح زیر پیشنهاد می شود:

- تقویت حضور و مشارکت مردم در مراحل تصمیم سازی، مدیریت، بهره برداری و حفاظت از منابع آبی و تاسیسات موجود، از طریق ایجاد نهادها ی ذیربط در بخش های مختلف و توانمند سازی آنها نظیر: (تشکل ها، سندیکاها و هیئت های تنظیم مقررات).
- اعطای تسهیلات لازم و به کارگیری روش های مناسب جلب منابع مالی از بخش های خصوصی و تعاونی جهت سرمایه گذاری و تسریع در اجرای طرح های تامین آب و بهره برداری آنها (تدوین و اعمال مشوق های تاثیر گذار).
- استفاده از منابع و ظرفیت های بخش خصوصی برای مشارکت در طرح های آبی، واگذاری طراحی، ساخت، نگهداری و بهره برداری تاسیسات به روش عمومی - خصوصی در اکثر زمینه های فعالیت آب.
- اولویت بندی اجرای طرح های توسعه منابع آب بر اساس ارزش اقتصادی آب و واگذاری طرح های سودآور به بخش خصوصی.
- بازنگری در سیاست های مدیریت مصرف (تخصیص آب به محصولات با ارزش اقتصادی بیشتر).

- تهیه و تدوین شاخص ها به منظور تعیین ارزش اقتصادی برای سرمایه گذاریهای تامین، انتقال، توزیع و بازیافت هزینه ها برای بخشهای مختلف مصرف.
- گسترش پژوهش های کاربردی و توسعه ای و ارتقاء سطح تحقیق و توسعه در زمینه مشارکت بخش خصوصی.
- جهت گیری به سمت سوق دادن اعتبارات طرح ها به وجوه اداره شده و اعطاء تسهیلات به بخش خصوصی جهت خروج دولت از فعالیت های تصدی گری.

۵-۱-۲ ضرورت اصلاحات ساختاری:

- ✓ تحول بنیادین «تغییر رویکرد از توسعه فیزیکی ظرفیت های تأمین آب» به «مدیریت تخصیص و تأمین پایدار و با کیفیت آب» با مشارکت بخش خصوصی و مردم و ارتقای بهره برداری از تأسیسات آبی و سرمایه گذاری های موجود.
- ✓ اصلاح ساختار مدیریت آب کشور با تاکید بر تجدید نظر در مبانی تصمیم گیری با رویکرد افزایش نقش و مشارکت هر چه وسیع تر ذینفعان و نهاد های محلی در حوزه های آبریز
- ✓ واگذاری فعالیتهای عمومی، خدماتی، نگهداری و بهره برداری تأسیسات به بخش خصوصی و تعاونی
- ✓ واگذاری مالکیت، بهره برداری و نگهداری شبکه های توزیع آب به شکل های آب بران
- ✓ استقرار نهادهای تنظیم مقررات و داوری به منظور ارتقاء بهره وری، استمرار خدمات و تحقق خودتکایی مالی.
- ✓ بازنگری در ماموریت و نقش شورای عالی آب با تاکید بر سیاستگذاری و زمینه سازی مناسب برای حضور هر چه بیشتر بخش خصوصی در فعالیت های آب
- ✓ تدوین شرح وظایف شفاف برای واحدهای استانی ذیربط (تفویض اختیار لازم برای نقش آفرینی موثر)
- ✓ اقدام عملی گسترده و فراگیر برای ایجاد تشکل های آب بران و واگذاری امور تصدی گری و حفاظتی آب به آنها.
- ✓ ساماندهی و ایجاد بازارهای محلی، منطقه ای و ملی آب با استفاده از تجارب جهانی و بومی سازی آن با کارگزاری و مدیریت ذینفعان (با هدف افزایش بهره وری منابع آب)

- ✓ کوچک سازی دولت از طریق حداقل نمودن فعالیت های تصدی گری بخش دولتی (بازنگری اساسی در ساختار و تشکیلات سازمان ها و نهادهای دولتی صنعت آب کشور)
- ✓ ایجاد و تقویت بنگاه های کوچک با توجه به خیل متخصصان و فارغ التحصیلان آب و کشاورزی و پراکنده بودن فعالیت های آب در اقصی نقاط کشور.
- ✓ کمک به تشکیل شرکت های مشاوره تأمین منابع مالی و جلب سرمایه گذاری به عنوان حلقه واسط اخذ تسهیلات از بانک های مختلف، صندوق توسعه ملی، تأمین مالی از بانک های بین المللی نظیر بانک جهانی و بانک توسعه اسلامی.
- ✓ ایجاد آژانس های سرمایه گذاری منطقه ای با راهبری بخش خصوصی در جهت آماده سازی بستر های سرمایه گذاری در طرح های آبی.
- ✓ تقویت و تجهیز مراکز جذب و ارائه خدمات سرمایه گذاری داخلی و خارجی در کشور و استانها و ایجاد واحدهای مدیریتی مشابه در شرکتهای مادر تخصصی و شرکتهای زیرمجموعه وزارت نیرو

۲-۵ ضرورت تقویت عوامل موثر در جذابیت سرمایه گذاری

- ✓ براساس گزارش بانک جهانی، ایران در زمینه شاخص فضای کسب و کار در بین ۱۷۵ کشور دنیا رتبه ۱۱۹ را کسب کرده است که بسیار پایین است.
- ✓ موانع اصلی سرمایه گذاری و انجام کسب و کار، ریشه نهادی دارند. عدم شفافیت در قوانین و مقررات، نبود امنیت سرمایه گذاری و حقوق مالکیت و وجود رانت، معمولاً به عنوان عوامل بازدارنده سرمایه گذاری خصوصی مطرح شده اند.
- ✓ پیش بینی شرایط آینده، درک ذهنی از ثبات سیاسی، امنیت فردی و اجتماعی، رعایت حقوق مالکیت، پیش بینی تصمیمات قضایی و نبودن فساد به عنوان شاخص «قابلیت اعتماد و اطمینان» تأثیر مهم و بسزایی بر سرمایه گذاری دارد.
- ✓ برای تقویت عوامل تاثیر گذار بر سرمایه گذاری بخش خصوصی در طرح های آبی کشور، لازم است کلیه قوانین و مقررات که به هر میزان و با هر کیفیت، سرمایه گذاری در طرح های آبی را تسهیل می نماید شناسایی، دسته بندی و مورد استفاده قرار گیرد.

✓ قوانین و مقررات متعددی در مملکت جاری و ساری است ، که اکثر ذینفعان از وجود این قوانین ، نحوه پیگیری و مزایای آنها اطلاع چندانی ندارند. عناوین قوانین و مقرراتی که می توان به عنوان عوامل موثر و تسهیل کننده سرمایه گذاری در طرح های آب از آنها نام برد به شرح زیر است :

- قانون تاسیس شرکتهای بهره برداری از اراضی زیر سدها مصوب ۱۳۴۷/۲/۳۰
- قانون تشکیل شرکتهای آب و فاضلاب مصوب مورخ ۱۳۶۹/۱۰/۱۱
- قانون ایجاد تسهیلات برای طرحهای فاضلاب و بازسازی شبکه های آب شهری ۱۳۷۷
- قانون تشویق و حمایت سرمایه گذاری خارجی مصوب ۱۳۸۱/۳/۴
- قانون تشویق و حمایت سرمایه گذاری بخش خصوصی در طرح های آب مصوب ۱۳۸۱
- قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مصوب ۱۳۸۴/۸/۱۵ و مصوبات

بعدی آن

- قانون استفاده منابع مالی خارجی (فاینانس خارجی) مصوب مورخ ۸۴/۷/۳
- قانون اصلاح ماده ۵۶ قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت ۸۷/۹/۶
- قانون اجرای سیاستهای کلی اصل ۴۴ قانون اساسی مصوب مورخ ۱۳۸۶/۱۱/۸
- قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار
- موادی از قانون برنامه پنجم توسعه به شرح زیر :
- ماده ۶۲: بررسی و اصلاح مجوزهای لازم برای فعالیت بخش خصوصی
- تشکیل کارگروه برای پیگیری احکام این ماده قانونی
- بررسی و جاهدت قانونی مجوزها و حذف مجوز های غیر ضرور
- ابلاغ دستورالعمل بازنگری ، تسهیل و اصلاح روش ها
- طراحی و استقرار پایگاه اطلاعاتی برای اطلاع رسانی چگونگی اعمال مقررات
- انتشار سالانه کتاب سال جهت درج کلیه اطلاعات قانونی
- ماده ۷۰: ایجاد پنجره واحد در جهت اخذ مجوز فعالیت های اقتصادی از دستگاه های اجرایی

دولتی

- ماده ۷۶: حذف مقررات زائد و محل سرمایه گذاری
- مقررات زدایی و اصلاح قوانین و مقررات در جهت تسهیل و حمایت از سرمایه گذاری
- شناسایی قوانین ، مقررات و بخشنامه های محل تولید و سرمایه گذاری

- تشکیل کمیته ای متشکل از نمایندگان قوای سه گانه برای بررسی پیشنهادات و ارائه راهکارهای قانونی

- پیشنهاد اصلاح قوانین، مقررات و ارتقاء امنیت اقتصادی، حقوق مالکیت و حمایت از سرمایه گذاری

➤ ماده ۱۴۱: ایجاد بازارهای محلی آب و واگذاری سند آب

➤ ماده ۱۴۲: مجوز خرید تضمینی آب استحصالی از سرمایه گذاران بخش خصوصی

➤ ماده ۱۹۴: ارتقاء شاخص های توسعه روستایی و کشاورزی

- تاسیس "شرکت شهرک های کشاورزی" به منظور احداث و توسعه زیر ساخت های مجتمع های

کشاورزی، دامی و شیلاتی

- تاسیس "شرکت مادر تخصصی حمایت از سرمایه گذاری در بخش کشاورزی"

➤ ماده ۲۱۴: تعیین روش های سرمایه گذاری و مشارکت بخش خصوصی در طرح زیربنایی

➤ قانون رفع موانع تولید رقابت پذیر و ارتقای نظام مالی کشور

➤ ماده ۱۲ اعطای تسهیلات صندوق توسعه ملی به سرمایه گذاران بخش آب

✓ در قوانین برنامه های چهارم و پنجم برای توسعه سرمایه گذاری و فعالیت های اقتصادی و

کارآفرینی، دولت موظف شده است، فرآیند صدور مجوزهای قانونی از دستگاه های اجرایی را کوتاه

نماید، اقدامات انجام شده در این خصوص دارای ابهاماتی است که ذیلا به برخی از برخی دلایل آنها

اشاره می شود:

• کتاب راهنمای سرمایه گذاری موضوع ماده ۷ قانون اجرای سیاست های اصل ۴۴ قانون اساسی،

توسط سازمان سرمایه گذاری و کمک های اقتصادی و فنی ایران به صورت کشوری تهیه شده، فرآیند

های ارائه شده در آن در نهایت پیچیدگی و فاقد هرگونه جذابیت است.

• ستاد سرمایه گذاری مصرح در قوانین فوق الذکر بیشتر نقش و جایگاه کنترل کارگزاران و

تویخ و تنبیه متخلفین دولتی از اجرای این قانون را به عهده دارد، در متن این ماده قانونی کمتر به ایجاد

جذابیت و حمایت از سرمایه گذاری در طرح های اقتصادی از جمله آب توجه شده است.

• پنجره واحد پیش بینی شده در ماده ۷۰ قانون برنامه پنجم که به استناد ماده ۷ قانون بهبود فضای

کسب و کار به قانون دائمی تبدیل شده است، تنها موضوع صدور مجوز برای متقاضیان فعالیت های

اقتصادی و سرمایه گذاری را مورد توجه قرار داده است، در حالی که اخذ مجوز برای انجام فعالیت سرمایه

گذاری تنها بخش بسیار ناچیزی از فرآیند سرمایه گذاری بوده، اموری نظیر تامین مالی، تامین خدمات زیر بنایی مثل آب و برق، شناسایی فرآیندها و ماشین آلات مورد نیاز، کشور مناسب سازنده، مباحث ارزی، ترخیص و جزء امور بسیار سنگین و طاقت فرسایی است که خیلی زود متقاضی سرمایه گذاری را از پای درآورده و انگیزه سرمایه گذاری را از وی خواهد گرفت.

۳-۵ ضرورت و الزامات مقررات زدایی

- یکی از راه های مهم خروج از رکود، مقررات زدایی است، در کشور ما نیز مقررات محل و مزاحم زیادی وجود دارد، باید با سرعت بیشتری این قوانین حذف، ساده سازی، تجمیع و یا اصلاح شوند.
- فرایند اصلاح و حذف قوانین و مقررات محل و زاید در کشور، بسیار طولانی است و در عین حال از طرف دستگاه های اجرایی برای حذف این قوانین مقاومت وجود دارد. علت آن اینست که در کشور ما قانون گذاری عمدتاً به ابزاری برای اقتدار گرایی تبدیل شده است.
- ضرورت اخذ مجوزهای غیر ضروری نیز از موانع کسب و کار بوده و بایستی بخش عمده ای از مجوزها ساماندهی شوند. شناسایی و حذف مجوزهای غیر ضرور و کوتاه کردن فرایند راه اندازی کسب و کارها و بهبود رتبه جهانی ایران در این زمینه لازم است. پیشنهاد می شود جهت پایش قوانین، مقررات و فرآیندهای محل و مزاحم کسب و کار، کمیسیونی در اتاق ایران با مشارکت نقش آفرینان و نهادهای مسئول تشکیل و پیشنهادات را به مراجع ذیربط منعکس نمایند.

۴-۵ ضرورت تجمیع و تنقیح قوانین

از آنجایی که برای شکل گیری فعالیت های اقتصادی صدور مجوز کافی نیست و به عوامل و ابزارهای متعددی نیاز است، بنا بر این پیشنهاد می شود:

- مجموعه قوانین و مقررات مرتبط با سرمایه گذاری در بخش آب، ترجیحاً توسط اتاق ایران گرد آوری و به همراه راهنمای استفاده از آن ها، به صورت منسجم در دسترس متقاضیان سرمایه گذاری قرار گیرد.
- در راستای ماده ۷۶ قانون برنامه پنجم، ضمن شناسایی قوانین و مقررات باز دارنده و غیر ضرور، پیشنهادات اصلاحی تهیه و از طریق کمیته پیش بینی شده در قانون، پیگیری شود.
- قانون تشویق سرمایه گذاری در طرح های آبی کشور، به عنوان یک قانون محوری در رابطه با سرمایه گذاری در طرح های آبی مورد اصلاح و بازنگری قرار گرفته و با الحاق برخی مواد و بند های

پراکنده موجود در قوانین مختلف از جمله موادی از قانون برنامه (که ارزش دائمی شدن دارند) به آن ، به یک قانون منسجم تبدیل شود.

۵-۵ اصلاح مقررات گمرکی و مالیاتی کشور

▪ فراهم کردن امکان ورود کلیه کالاها و تجهیزات (عدم امکان ساخت در داخل) مورد نیاز سرمایه گذار برای اجرا، توسعه و بهره برداری پروژه های آب ، با کمترین تشریفات گمرکی و هم چنین با برخورداری از معافیت های بیشتر از مقررات واردات و صادرات.

▪ ایجاد تعرفه های هوشمند و شناور برای کنترل و متناسب سازی ورود و خروج محصولات تولیدی وابسته به آب

(به ویژه محصولات کشاورزی) در جهت افزایش بهره وری از منابع آبی و حمایت از سرمایه گذاری در طرح های آبی

▪ پیشنهاد اصلاح ماده ۱۳۲ قانون برنامه پنجم توسعه با این هدف که سرمایه گذاری در بخش آب را مشابه سرمایه گذاری در مناطق کمتر توسعه یافته به میزان صد در صد (۱۰۰٪) و به مدت ده سال از مالیات موضوع ماده (۱۰۵) این قانون معاف نمایند.

▪ پیشنهاد اصلاح قانون مالیات های مستقیم ماده (۸۱) با این هدف که سرمایه گذاری بخش خصوصی در بخش آب ، مشابه فعالیتهای بخش کشاورزی از پرداخت مالیات، معاف شود.

۶-۵ ضرورت ظرفیت سازی و توانمند سازی ذی‌مدخلان و ذی‌نفعان

۵-۶-۱ ظرفیت سازی در بخش دولتی

• یکی از ایده های اساسی در ارتباط با تقویت بخش خصوصی ، توسعه ظرفیت دولت در سطح محلی، منطقه ای و ملی شامل ارائه خدمات و ابزاری جهت کمک به بخش خصوصی، برای انجام بهتر مسئولیت هایشان است. این خدمات عبارتند از :

- افزایش توان در ایفای نقش متقابل با بخش خصوصی

- توسعه زیر ساخت ها ، (بویژه زیر ساخت های فیزیکی)

- اجرا و پیاده سازی قوانین و مقررات

- شفاف و پاسخگو بودن در ارتباط با مسائل مترتب بر سرمایه‌گذاری بخش خصوصی

- دارای توانایی مبارزه با فساد و جلوگیری از انحصار طبیعی

- برگزاری دوره آموزشی برای شرکت‌های وابسته به وزارت نیرو در استانهای سراسر کشور با هدف آشنایی با قوانین، آیین‌نامه‌ها و روش‌های سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی و همچنین ارتقاء دانش تأمین مالی بین‌المللی و انتقال تجارب و سایر مهارت‌ها

۵-۶-۲ ظرفیت‌سازی در بخش غیردولتی

- ارتقاء و توسعه تواناییها در راستای سنجش و ارزیابی روش‌های سرمایه‌گذاری
- توسعه دانش و مهارت‌های انسانی، توسعه منابع با بهره‌گیری از ظرفیت‌های بومی و منطقه‌ای
- توسعه‌ی سازمانی و اصلاح پیچیدگی ساختار مدیریتی، فرایندها و رویه‌ها
- توسعه چارچوب قانونی و نهادی برای ایجاد و فعال ساختن نهادها در سطوح مختلف مورد نیاز
- انتقال دانش عمومی و تخصصی در موضوعات مرتبط با سرمایه‌گذاری به طور عام و سرمایه‌گذاری خارجی به طور خاص.
- ظرفیت‌سازی در نیروی انسانی و کارشناسی در شرکت‌های وابسته به وزارت نیرو و بخش خصوصی مرتبط با منابع آب کشور
- فرهنگ‌سازی در زمینه اقبال و پذیرش سرمایه‌گذاران خارجی بین سیاست‌گذاران، مدیران و کارشناسان و شرکت‌های بخش خصوصی و ایجاد باور عمومی و ثبات درونی برای جذب سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی.
- برگزاری دوره آموزشی برای ذینفعان بخش آب در سراسر کشور با هدف آشنایی با قوانین، آیین‌نامه‌ها و روش‌های سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی و همچنین ارتقاء دانش تأمین مالی بین‌المللی.
- برگزاری مستمر کارگاه‌های آموزشی تخصصی روش‌های مشارکت عمومی - خصوصی با حضور اساتید مجرب بین‌المللی برای ذینفعان بخش آب.
- برگزاری دوره‌های متنوع آموزشی در حوزه تأمین مالی با استفاده از ظرفیت‌های مؤسسات مالی بین‌المللی و توسعه‌ای برای ذینفعان و ذی‌مدخلان بخش آب در بخش خصوصی و حوزه‌های دولتی

۷-۵ ضرورت ایجاد نهاد تنظیم مقررات

✓ با توجه به ماهیت خاص صنعت آب، باید ترتیبات ویژه ای برای استقرار ضوابط انحصاری در جهت تسهیل سرمایه گذاری در این بخش اندیشیده شود، یکی از نهادهای مورد نیاز در این زمینه، نهاد تنظیم مقررات با وظایف زیر می باشد:

- حمایت از سرمایه گذاران در برابر اقدامات اختیاری دولت.
- تدوین شاخص های ارتقاء کارآیی اقتصادی سرمایه گذاری در بخش آب.
- نظارت بر اجرای وظایف طرفین (دولت و سرمایه گذار بخش خصوصی) و رفع اختلافات احتمالی

بین طرفین

- تعدیل و منطقی کردن تعرفه ها و استانداردهای خدمات.
- ✓ با ورود بخش خصوصی به حوزه فعالیت های آب، در بستری از قوانین و مقررات از یکسو و وظایف حاکمیتی و نظارتی دولت بر تخصیص آب از سوی دیگر، تعرفه ها و هزینه های خدمات موجب می شود تا نیاز به چارچوب های نظارتی و تنظیم مقررات مناسب، بیش از پیش احساس گردد.
- ✓ لازم است تا نسبت به طراحی و اجرای یک الگوی تنظیم مقرراتی مناسب و پایدار اقدام گردد. در واقع باید سطح سیاست گذاری و سطح نظارتی به روشنی مشخص گردد تا سطح اجرایی و عملیاتی بتواند فعالیت خود را به انجام رساند.

- ✓ نهادهای تنظیم مقررات بایستی چند مشخصه بشرح زیر را دارا باشند:
- انگیزه: نهاد مسئول باید انگیزه لازم را برای در نظر گرفتن منافع مشتریان و سرمایه گذار داشته باشد.
- اطلاعات: همه نهادها باید به اطلاعات مورد نیاز برای انجام وظیفه خود دسترسی داشته باشند.
- مشروعیت و صلاحیت: نهاد دارای مشروعیت و صلاحیت نهادی است که گروه های مختلف باور داشته باشند که این نهاد از صلاحیت قانونی و اخلاقی برای انجام وظیفه محوله برخوردار است.
- الزام به شفافیت: نهادها باید خود را موظف بدانند که اطلاعات دقیق تصمیمات خود را به مشتریان، سرمایه گذاران و بهره برداران، مقام مسئول حکومتی و سایر گروه های ذینفع ارائه کنند.

۸-۵ ضرورت ایجاد پنجره واحد به منظور تمرکز کلیه فعالیت های مورد نیاز سرمایه گذاری

✓ تسهیل و تسریع صدور مجوز از جمله اموری است که به نحو مفصلی در آیین نامه ماده (۷) قانون اجرای سیاست های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی به آن پرداخته شده و جایگاه هیات نظارت بر مقررات زدایی نیز در این زمینه روشن و آشکار است ، از این رو ایجاد پنجره ای واحد با کمک اتاق ایران به صورت حقیقی یا در فضای مجازی به عنوان "مرجع متقاضیان صدور مجوز" می تواند به نحو موثری در تقلیل حجم اقدامات مربوط به فرآیند صدور مجوز و همچنین کاهش زمان صدور، تاثیرگذار باشد.

✓ لازمه تحقق فعالیت اقتصادی و سرمایه گذاری بخش خصوصی به ویژه سرمایه گذاری در طرح های آبی ، بسته به نوع فعالیت ، زنجیره ای از اقدامات مختلف است از جمله:

- بررسی کارشناسی و کسب آگاهی کافی از شرایط اقتصادی و سودآوری موضوع و محل سرمایه گذاری و وجود بازار کافی و دائمی برای فروش محصول و امکان رقابت با رقیبان
- شناسایی تکنولوژی های مناسب و موجود و یا در دسترس داخلی و خارجی ، متناسب با شرایط فیزیکی و تخصصی موضوع سرمایه گذاری و انتخاب مناسب ترین و اقتصادی ترین آنها.
- اقدامات لازم و قانونی برای تامین وثیقه و دریافت تسهیلات.
- تامین زیرساخت های مورد نیاز طرح موضوع سرمایه گذاری از جمله تامین برق، تامین سوخت، جاده دسترسی و...
- حمایت های مالی و تامین تسهیلات مالی ارزان قیمت و سهل الوصول .

بنا بر این مناسب است کتاب راهنمای سرمایه گذاری (موضوع ماده ۷ قانون اجرای سیاست های اصل ۴۴ قانون اساسی) درمورد طرح های آبی کشور به تفکیک مناطق (استانی) ، همراه با لیست طرح های اولویت دار، روش های سرمایه گذاری مورد نظر و مزایای جانبی هر طرح به صورت کاملاً کاربردی تهیه و در اختیار متقاضیان قرار گیرد .

✓ دفاتری تحت عنوان دفاتر مشاوره سرمایه گذاری در هر استان تحت نظارت و کنترل یکی از نهاد های مسئول (ترجیحاً اتاق ایران) توسط بخش خصوصی تاسیس و در چارچوب دستورالعمل مدونی فرآیند سرمایه گذاری را برای متقاضیان تا حصول نتیجه دنبال نماید.

۹-۵ ضرورت تامین مالی برای سرمایه گذاران بخش خصوصی در طرح های آب

کمیبود بازار سرمایه و نیز گسترش نیافتن بازار سهام شرکت ها و موسسات اقتصادی، موجب گردیده تا امکان تامین منابع سرمایه گذاری برای موسسات اقتصادی از بازار سرمایه و نیز انتشار سهام و اوراق مشارکت، به طور قابل قبولی وجود نداشته باشد و نیز برخلاف جانشینی کامل بازار پول و سرمایه در کشورها، در ایران پول و سرمایه مکمل یکدیگرند، همچنین با توجه به وجود زمینه ریسک فراوان در سرمایه گذاری های بلند مدت، نظیر طرح های آبی، صاحبان پول و سرمایه گزایشی به سرمایه گذاری در این بخش ندارند، چاره اندیشی در این خصوص نیز از اهمیت فوق العاده ای برخوردار است، بنا بر این پیشنهاد می شود:

- با استفاده از ظرفیت قانونی " قانون رفع موانع تولید رقابت پذیر و ارتقای نظام مالی کشور " سهم مناسبی از منابع اعتباری صندوق توسعه ملی به سرمایه گذاری بخش خصوصی در طرح های آبی اختصاص یابد.

۱۰-۵ ایده ها و نظریه ها**۱۰-۱-۵ ایده های بخش آب کشاورزی:**

- تشکیل شرکت های زراعی (با هدف تفکیک حقوق و مالکیت آب از زمین از طریق صدور و اعطا برگ سهام آب) در اراضی یکپارچه و بزرگ.
 - تشکیل تشکل آب بران (با تاکید بر تفکیک حقوق و مالکیت آب از زمین) برای اراضی خرده مالک.
 - واگذاری مالکیت تاسیسات و نیز توسعه، بازسازی، نوسازی و بهره برداری کلیه شبکه های ۳ و ۴ به بهره برداران و آب بران محلی همراه با تدوین و اعمال مشوق ها (واگذاری مسئولیت تامین مالی بطور کامل)
 - بهره گیری از روش های مشارکت عمومی، خصوصی (توسعه ای) برای احداث، بهره برداری، بازسازی و نوسازی خطوط انتقال و شبکه های درجه ۱ و ۲ با حفظ مالکیت دولت.
- تبصره: چنانچه کل شبکه های اصلی (۱ و ۲) هم متعلق به آبرسانی به یک محدوده مشخص باشد، می توان مسئولیت و مالکیت کامل آن را به تشکل های آب بران و شرکت های زراعی (حسب مورد بندهای ۱ و ۲) واگذار نمود.

- عمده اعتبارات مربوط به بخش آب کشاورزی (بویژه شبکه های آبیاری و زهکشی) به سمت و سوی کمک های فنی، اعتباری سوق داده شود.
- برای کارآفرینان و فعالان در این حوزه، مشوق هایی کاملاً شفاف پیش بینی و اعمال شود (نظیر طرح GAP ترکیه)
- در سطح عمده شبکه های آبیاری از الگوها و مدل های پیشنهادی برگرفته از تجارب جهانی (مدل های ۲ و ۳- الف و ۳- ب گزارش) استفاده شود.
- مسئولیت اعمال مقررات اجرائی در ارتباط با حفاظت کمی و کیفی منابع آب زیرزمینی حتی المقدور (حسب شرایط مناسب هردشت از بعد اجتماعی، فرهنگی و استقبال مردم) به ذینفعان هر منطقه در قالب تشکل های آب بران واگذار شود.
- باتشکیل هیئت تنظیم مقررات ملی و منطقه ای آب و نیز با به رسمیت شناختن مبادلات آب در قالب ساماندهی و تقویت بازارهای محلی آب، زمینه تسهیل در مبادلات آب به سمت تولید محصولات با ارزش اقتصادی بالاتر در چارچوب مقررات وضع شده فراهم گردد؛ در این زمینه تاکید می گردد کلیه امور اجرایی (اعم از وضع و اجرای مقررات محلی، کارگذاری انجام مبادلات و رسیدگی به اختلافات و...) به تشکل های محلی و منطقه ای محول گردد.
- ایجاد شرکت های مشاوره ای برای ساماندهی تشکل ها، بازارهای محلی آب، افزایش بهره وری و کاهش مصرف و تحقیق و توسعه و نیز تامین مالی و تسهیل حضور بخش خصوصی و فراهم کردن مشوق هایی برای توانمندسازی آنها (نظیر شرکت های دانش بنیان)
- ایجاد نظام قیمت گذاری در چارچوب سیاست های نهاد تنظیم مقررات با رویکرد و تاکید بر اختصاص عمده یارانه ها به سرمایه گذار از طریق وضع مشوق ها و مکمل ها (مانند واگذاری اراضی، تسهیلات کم بهره، برقراری معافیت های مالیاتی و...)

۵-۱۰-۲ ایده های بخش آب شرب و بهداشتی (شهری و روستایی)

روش های مشارکت عمومی، خصوصی در بخش آب و فاضلاب شهری و روستایی می تواند با طیف گسترده خود زمینه های مناسبی را برای کارآفرینی و حضور بخش خصوصی فراهم نماید، تجارب چند سال اخیر گواه بر این قضیه است. برخی از مهمترین این روش ها عبارتند از:

➤ قراردادهای خدمات

این روش بیشتر برای برای برون سپاری عملیات بهره برداری، نگهداری و امور خدماتی شرکت های متولی (بصورت قراردادهای ۱ تا ۳ ساله) و فعالیت های درونی شرکت دولتی مرسوم است و سرمایه گذاری و توسعه به عهده بخش خصوصی نیست. از معایب این روش، بهره وری پایین آنست.

➤ قراردادهای مدیریت

در این روش کل امور مدیریتی و خدماتی به بخش خصوصی برون سپاری می شود (مثلاً بهره برداری نگهداری خطوط انتقال و یا تصفیه خانه های آب و فاضلاب و یا امور مدیریتی یک شهر یا شهرک) اما سرمایه گذاری توسعه و نوسازی همچنان بعهده نهاد مسئول است و تنها تامین مالی برخی فعالیت های جزئی بعهده بخش خصوصی است.

پائین آمدن هزینه های جاری از نقاط مثبت و عدم انجام تعمیرات اساسی برای حداکثر سازی عمر مفید تاسیسات از نقاط منفی این روش به شمار می رود.

➤ قرارداد های واگذاری امتیاز

در این روش بخش خصوصی مسئولیت کامل سرمایه گذاری و ارائه خدمات را با حفظ کیفیت و استاندارد مربوطه همراه با ریسک در یک منطقه مشخص متعهد می شود. بخش دولتی مسئول تعیین استانداردهای خدمات و کنترل آن است و تعرفه ها را در قرارداد تعیین می نماید.

دوره زمانی حدود ۱۰ تا ۳۰ سال می باشد. این روش برای تاسیسات آب شیرین کن ها، شبکه های دوم توزیع آبرسانی و تصفیه خانه های آب و فاضلاب و آب بسته بندی، صنایع جنبی آب و فاضلاب، طرح های گردشگری آبی بسیار مناسب می باشد.

از نقاط قوت این روش، تامین مالی، افزایش بهره وری و کارآئی خدمات و نوآوری توسط سرمایه گذار و از نقاط ضعف آن پیچیده بودن شرایط قراردادی (بدلیل طولانی مدت بودن آن) و نبود رقابت قابل توجه در این روش می باشد.

➤ قراردادهای B.O.T (خرید تضمینی و یا ترکیبی از خرید تضمینی و بیع متقابل)

در حال حاضر استفاده از روش های B.O.T گسترده ترین روش می باشد. عمده تاسیسات را می شود از نقاط قوت این روش تامین مالی، ساخت و بهره برداری و کاهش ریسک بخش خصوصی است. از نقاط ضعف این سیستم پیچیدگی نوع قراردادها، گرانی محصول برای نهاد دولتی در صورت عدم ایفای تعهدات و نیز حجم بالای سرمایه گذاری و طولانی بودن دوره بازگشت آن می باشد.

احداث تصفیه خانه، آب و فاضلاب)، خطوط انتقال آب شرب و ...

۵-۱۰-۳ ایده های بخش آب صنایع، معادن و خدمات

بدلیل پایین بودن سهم هزینه های تامین، انتقال مصرف آب در سبد هزینه های تولید، صنایع و ... مراکز خدماتی، از یکطرف و محدودیت های منابع آبی در محدوده های این نوع خدمات، بنظر می رسد که زمینه ها و فرصت های زیادی برای بخش خصوصی جهت تامین و انتقال آب مورد نیاز وجود دارد، بنابراین اعطای امتیاز مبنی بر صدور مجوز تخصیص میزان آب مورد نیاز همراه با ملاحظات زیست محیطی آن از ناحیه نهادهای دولتی کافی بوده و متعاقب آن حسب نوع روش توافقی سرمایه گذار و مصرف کننده، پروژه مربوطه به اجرا در می آید. (نمونه آن تامین آب تعدادی از شهرک ها و مجموعه های صنعتی در گوشه و کنار کشور و در حال حاضر نیز شیرین سازی و انتقال آب از خلیج فارس به معادن گل گهر و ...)

۵-۱۱-۱۱ زمینیه ها و فرصت های سرمایه گذاری بخش خصوصی در طرح های آبی (اولویت ها)

۵-۱۱-۱۱-۱ سرمایه گذاری در تاسیسات نمک زدایی (آب شیرین کن ها)

محدودیت منابع آب و وجود تقاضا برای شیرین سازی آبهای شور و لب شور از یک طرف و تولید دانش در زمینه ساخت برخی تجهیزات، نصب، تعمیر و بهره برداری از واحد های شیرین سازی آب در کشور از سوی دیگر، شرایط و رغبت به سرمایه گذاری در این زمینه را با افزایش مواجه ساخته است، ظرفیت فعلی آب شیرین کن های موجود کشور در حال حاضر کمتر از ۲۰۰ میلیون متر مکعب در سال است، در حالی که این رقم می تواند با رشد شتابان طی چند سال به مرز یک میلیارد متر مکعب برسد.

سرمایه گذاری در طرح های آب شیرین کن ها به دو روش امکان پذیر است:

✓ روش اول: واگذاری امتیاز

با توجه به وجود بیش از ۱۵۰۰ کیلومتر ساحل مستعد برای سرمایه گذاری صنعتی، کشاورزی و همچنین امکان انتقال آب شیرین حاصل از ایجاد تاسیسات شیرین سازی آب دریا در سواحل جنوبی به سایر نقاط کشور، زمینه زیادی برای واگذاری مجوز سرمایه گذاری و بهره برداری از آب دریا، با رعایت ضوابط و استانداردهای زیست محیطی وجود دارد.

✓ روش دوم: سرمایه گذاری به روش BOT با تضمین خرید دولت

با عنایت به محدودیت های منابع آبی و نیز منابع مالی دولت برای سرمایه گذاری در طرح های تامین آب شرب برخی شهر های کشور (به ویژه شهر های ساحلی و برخی شهر های واقع در فلات مرکزی کشور) یکی از راهکار های اساسی، تامین آب شرب و صنعت در این مناطق، شیرین سازی و انتقال آب از سواحل جنوبی کشور است، دولت ترجیح می دهد چنین آبی را در چارچوب مقررات ماده ۱۴۲ قانون برنامه پنجم و با استفاده از روش های BOT یا BO، از سرمایه گذار بخش خصوصی خرید تضمینی نماید.

۵-۱۱-۲ سرمایه گذاری در تامین و انتقال بخشی از آب شرب شهر تهران

در طول بیش از ۳۰ سال بهره برداری از سد لار به علت نشت و فرار آب از دریاچه سد، از حجم آب انتقالی مورد انتظار اهداف اولیه طرح برای تامین آب شرب تهران تنها حدود یک سوم آن (حدود ۱۵۰ میلیون مترمکعب در سال) قابل استحصال و انتقال بوده که با اهداف اولیه طرح تفاوت زیادی دارد.

بمنظور رفع این نقیصه بزرگ (جلوگیری از فرار آب) و انتقال آب بیشتر از دریاچه سد و نیز حوضه آبریز لار، شرکت آب منطقه ای تهران از زمان احداث و بهره برداری سد لار، گزینه های متعددی از جمله آب بندی دریاچه سد و احداث سازه های جایگزین جهت رفع مشکل فرار آب را مورد مطالعه قرار داده که تا به حال نتیجه ای حاصل نگردیده است. در حال حاضر قرار است آب چشمه های نشتی از سد (واقع در محدوده ی پلور) از طریق یکی از گزینه های (۱) سامانه تونل لار-کلان (۲) سامانه پمپاژ و انتقال آب چشمه ها به دریاچه سد به مجموعه سامانه های شرقی تامین آب تهران بزرگ منتقل شود.

برای اجرای این طرح مهم به دلیل محدودیت تامین اعتبارات عمومی و بلحاظ ضرورت تعجیل در احداث و بهره برداری تأسیسات مربوطه، در نظر است از مشارکت و سرمایه گذاری بخش غیر دولتی استفاده گردد.

- روش اجرای مشارکت در این طرح تلفیقی از بیع متقابل و خرید تضمینی با استفاده از روش BOT می باشد، یعنی در مقابل سرمایه گذاری انجام شده، بخشی از آب انتقالی و برخی امتیازات مالی دیگر به سرمایه گذار واگذار می شود و برای جبران مابقی سرمایه و سود متعلقه از مکانیزم خرید تضمینی استفاده می شود.

۵-۱۱-۳ سرمایه گذاری در طرح فاضلاب منطقه ۲۲ تهران

منطقه ۲۲ شهر تهران (به جز در محدوده کوچکی) فاقد تاسیسات جمع آوری، انتقال و تصفیه فاضلاب می باشد. فاضلاب تولیدی عمدتاً از طریق چاه جذبی دفع می گردد. در برخی از مناطق فاضلاب در سطح معابر جریان دارد. در حال حاضر تنها منبع تامین آب شرب منطقه استحصال آب از طریق چاه هاست، شیوه فعلی دفع فاضلاب علاوه بر ایجاد معضلات زیست محیطی، آلودگی منابع آب شرب را نیز به دنبال خواهد داشت.

با توجه به منافع بهداشتی، اقتصادی و زیست محیطی فراوان طرح جمع آوری و تصفیه فاضلاب و بازیابی و استفاده از پساب برای مصارف فضای سبز، زمینه‌های مشارکت شهرداری در سرمایه گذاری تاسیسات این طرح همراه با تغییراتی که منجر به دستیابی به پساب تصفیه فاضلاب در بالا دست می شود، فراهم گردیده و طی قراردادی که مابین شهرداری و شرکت آب و فاضلاب مبادله شده اجرا و بهره برداری از طرح فاضلاب منطقه ۲۲ در مقابل برداشت ۳۰ ساله پساب حاصل از آن به عهده شهرداری گذاشته شده است.

در نظر است تامین مالی، مطالعه و اجرای این طرح در مقابل واگذاری یک قطعه زمین با کاربری اداری، تجاری و تمامی مجوزهای قانونی (به روش بیع متقابل) و نیز اخذ حق انشعاب مشترکین جدید بهره مند از طرح فاضلاب در منطقه به سرمایه گذار واجد شرایط واگذار نماید.

۵-۱۱-۶ سرمایه‌گذاری در طرح ساماندهی آبهای سطحی جنوب تهران

در اجرای این طرح، کل آبهای سطحی همراه با خروجی های فاضلاب مجموعه نهرها و قنات های تهران که به صورت آب آلوده سرگردان و جاری است و عمدتاً برای مصارف کشاورزی جنوب دشت تهران مورد بهره برداری قرار میگیرد. در محدوده بین مسیل سرخه حصار تا رودخانه کن جهت ارتقاء سطح بهداشت عمومی و کیفیت زندگی و بهره برداری بهینه از آن ساماندهی و جایگزین منابع آبهایی می گردد که قبلاً توسط جریان طبیعی رودخانه های استان تهران به مصارف مختلف کشاورزی می رسید. بدیهی است با انجام این مهم اهداف زیر عملی خواهد بود:

- تامین آب با کیفیت مطلوب کشاورزی و بهبود وضع کیفی و بهداشتی آن در جنوب تهران
- تامین حبابه زیست محیطی پایین دست با منابع آبی سالم
- بهبود کیفیت خاک منطقه با کاهش نفوذ آبهای آلوده به فاضلاب در آن

- کمک به حفظ منابع زیرزمینی ارزشمند و جلوگیری از برداشت بی رویه

- تامین بخشی از نیاز فضای سبز و همچنین صنایع پایین دست

در طرح ساماندهی آبهای سطحی جنوب تهران، مجموعه ای از تاسیسات سازه ای شامل دو واحد تصفیه خانه بزرگ، خطوط انتقال، شبکه های آبیاری و سد های ذخیره ای بایستی احداث شوند، بدلیل محدودیت تامین منابع مالی مورد نظر طرح از طریق اعتبارات و بودجه عمومی کشور، در نظر است با بهره گیری از ظرفیت های قانونی کشور، زمینه لازم برای حضور، مشارکت و سرمایه گذاری بخش خصوصی و نیز آب بران برای تامین مالی، احداث و بهره برداری از این تاسیسات فراهم گردد.

• روش اجرای مشارکت در این طرح تلفیقی از بیع متقابل و خرید تضمینی با استفاده از روش BOT می باشد، یعنی در مقابل سرمایه گذاری انجام شده، بخشی از آب انتقالی به سرمایه گذار واگذار می شود و برای جبران مابقی سرمایه و سود متعلقه از مکانیزم فروش تضمینی آب به متقاضیان موجود در محدوده طرح استفاده می شود.

۵-۱۱-۴ سرمایه گذاری در تاسیسات جمع آوری و تصفیه فاضلاب شهرها و استفاده از پساب حاصل از آن

عدم اعمال محدودیت تعرفه ای برای فروش پساب های حاصل از تصفیه خانه های فاضلاب، برای مصارف غیر شرب، سرمایه گذاری در این گونه طرح ها را اخیرا با رونق مناسبی مواجه ساخته است، مکانیزم پیش بینی شده در بند (م) تبصره ۱۹ قانون بودجه سال ۱۳۹۴ نیز شرایط قانونی را برای ورود بخش خصوصی به این بخش فراهم تر نموده است، سرمایه گذاری در این گونه طرح ها به سه روش انجام می شود:

▪ روش اول: بیع متقابل

سرمایه گذار در قالب قرارداد بیع متقابل، تمام یا بخش هایی از تاسیسات جمع آوری و تصفیه فاضلاب یک شهر و یا محدوده شهری را اجرا نموده و در مقابل از عواید و منافع تمام یا بخشی از موارد زیر بهره مند می گردد:

- تمام یا بخشی از پساب حاصل از تصفیه فاضلاب موضوع پروژه و فروش آب به متقاضیان محدوده

طرح

- تمام یا بخشی از وجوه حاصل از واگذاری انشعاب فاضلاب به مردم (حق انشعاب)
- تمام یا بخشی از بهای خدمات دفع فاضلاب که از طریق قبوض آب، از مشترکین دریافت می گردد،
- برای مدت مشخصی از دوره بهره برداری از طرح فاضلاب توسط سرمایه گذار

▪ روش دوم: BOT با تضمین خرید دولت

در شرایطی که پساب حاصل از تصفیه فاضلاب در چارچوب مقررات قانونی و به دلایلی نظیر جابجایی تخصیص قبلا به اشخاص ثالثی تخصیص داده شده و دولت متعهد به تحویل آن است، در این صورت خرید پساب حاصل از اجرای طرح فاضلاب توسط سرمایه گذار بخش خصوصی در چارچوب قرارداد BOT توسط دولت تضمین می گردد.

▪ روش سوم: روش تلفیقی

ممکن است متناسب با میزان تعهد دولت و وجود ظرفیت تولید پساب مازاد بر تعهد دولت، امکان واگذاری بخشی از پساب تولیدی به سرمایه گذار وجود داشته باشد، در این صورت قرارداد به صورت تلفیقی از بیع متقابل و BOT با خرید تضمینی بخشی از محصول منعقد می گردد.

۵-۱۱-۵ سرمایه گذاری مشترک با صنعتگران برای تامین و انتقال آب

در شرایط فعلی علیرغم وجود ریسک و مشکلات احتمالی در تامین آب پروژه های صنعتی و معدنی کشور سهم هزینه های تامین آب در سبد هزینه تمام شده محصولات صنعتی و معدنی ناچیز می باشد، از طرف دیگر به دلیل محدودیت های شدید منابع آبی برای معادن و صنایع بزرگ، سرمایه گذاران صنعتی به این درک رسیده اند که باید سهم تامین آب را نیز همانند سهم هزینه های تامین برق و گاز در هزینه های سرمایه گذاری طرح خود لحاظ کنند، لذا به طور مشخص پیشنهاد می شود دولت زمینه مناسبی را برای برقراری ارتباط منسجم و سازمان یافته بخش خصوصی سرمایه گذار در بخش آب با بخش صنعت و معدن در اجرای طرح های آبی مورد نیاز فراهم نماید.

چنانچه بتوان با اجرای طرح مشترکی، آب مورد نیاز چندین واحد صنعتی کوچک و بزرگ و حتی آب شرب بعضی از شهرها را در یک پکیج تامین نمود یقیناً اقتصادی تر بوده و با اقبال همه ذینفعان مواجه خواهد شد.

۵-۱۱-۶ مشارکت بخش خصوصی با آب بران در طرح های آبیاری

بر گرفته از تجارب جهانی و با توجه به وضعیت فرهنگی، روحیه مشارکت پذیری و امکانات زیر ساختی، در این زمینه ۵ مدل از نوع کاملاً وابسته به دولت تا واگذاری کامل و حذف دخالت دولت، ارائه می شود که در اقصی نقاط کشور، بسته به شرایط قابل استفاده است.

این مدل ها عبارتند از:

- ✓ مدل صفر: وضعیت موجود (ارتباط دستگاه دولتی با تک تک کشاورزان)
- ✓ مدل یک: تشکیل تشکل آبران و ارتباط یک نهاد شبه دولتی با آب بران به عنوان حلقه واسط
- ✓ مدل دو: انتقال مدیریت آبیاری به تشکل های آب بران توانمند شده
- ✓ مدل ۳-الف: برون سپاری از طریق قرارداد های خدماتی یا پیمان مدیریت با یک شرکت واسط خصوصی

- ✓ مدل ۳-ب: قرارداد های اجاره یا حق امتیاز به ارائه دهندگان خدمات عمومی بخش خصوصی (به عنوان یک واسط)

❖ مشخصاً برای مشارکت در دو طرح زیر امکان استفاده از مدل های نوع ۲ و نوع ۳-ب میسر می باشد:

- طرح انتقال آب سیروان به منطق گرمسیری کشور
- طرح آبیاری و زهکشی ۵۰۰,۰۰۰ هکتار اراضی دشت خوزستان

۵-۱۱-۷ انعقاد قراردادهای مشارکت عمومی- خصوصی برای تامین، انتقال و توزیع آب شرب شهرها و روستاها

در جهت کاهش ریسک های مترتب بر خصوصی سازی، امروز مشارکت عمومی- خصوصی در طرح های آب و فاضلاب در اقصی نقاط جهان رواج پیدا کرده است، این نوع مشارکت از طریق انعقاد قراردادهای مشارکتی و یا ایجاد شرکت های مدیریت پروژه با سهامداران اکثریت بخش خصوصی و

بخشی توسط متولیان آب و فاضلاب برای ارائه خدمات در طول دوره مشخص و با اصل مدیریت آن توسط بخش خصوصی صورت می‌گیرد.

نکته مهم در این مشارکت، تقسیم ریسک‌ها بین طرفین و ایجاد فضای کسب و کار و ارتقاء بهره‌وری در ارائه خدمات است.

بخش ششم: نقشه رویکردهای استراتژیک توسعه مشارکت بخش خصوصی در فعالیت‌های بخش آب

برای نشان دادن چگونگی فراهم نمودن زمینه مشارکت بخش خصوصی در فعالیت‌های آب نقشه رویکرد استراتژیک تهیه شده است موارد کلیدی این نقشه عبارتند از:

- نقش آفرینان و بازیگران اصلی برنامه توسعه مشارکت بخش خصوصی در فعالیت‌های بخش آب، در قالب نقشه قرار گرفته‌اند و متناظر با هر یک رویکردهای استراتژیک طرح مشخص شده‌اند.
- رویکردها در زمینه توسعه فضای کسب و کار و نیز نهادسازی و توسعه ظرفیت‌های قانونی به عنوان چتری که مشارکت بخش خصوصی را از گزند نارسایی‌ها و ناملازمات احتمالی در امان می‌دارد ترسیم شده است.
- در دو سوی نقشه، سیاست‌های حمایتی و مشوق‌ها به عنوان حامی و نگهدارنده و تداوم بخش رویکردها شکل گرفته‌اند.

- در قسمت پایین نقشه نیز فرصت ها و زمینه های سرمایه گذاری و نیز فرصت ها و زمینه های قانونی موجود به عنوان بستر رویکردها و استراتژی ها آورده شده است.
- کلیات این نقشه نیز بر فراز گزینه های مختلف مشارکت بخش خصوصی که طیفی از قراردادهای مشارکتی را تا فروش و واگذاری کامل در بر می گیرد، قرار دارد. گزینه هایی که میتواند با مرور زمان شکل متعالی تری از مشارکت بخش خصوصی پدیدار نماید. همچنین گزینه های تپ قرار داد BOT به عنوان پر اقبال ترین رویکردها آورده شده است.

شکل ۲- نقشه رویکردهای استراتژیک توسعه مشارکت بخش خصوصی در فعالیت های بخش آب

کاهش دخالت های سیاسی
ایجاد پنجره واحد برای پشتیبانی از سرمایه گذاری
تاسیس آژانس های سرمایه گذاری منطقه ای با محوریت بخش خصوصی
تسهیل و تعریف فرایندها و ظرفیت سازی فنی- تخصصی
توسعه و تشکیل شرکت های تخصصی -حمایت از ایجاد و تقویت تشکل ها
اطلاع رسانی و معرفی فرصت ها -ایجاد امنیت حقوقی و قضایی فضای کسب و کار
کنترل و متغیر(شناور) کردن تعرفه های گمرکی و مالیاتی
تدوین و میدانه تفاهم نامه های مشترک دو چند جانبه بین کشور های منطقه
افزایش توانمندی نیروهای انسانی - اطلاع رسانی و معرفی مناسب فرصت ها

توسعه فضای کسب و کار

اصلاح سیاست های بخش آب کشور - اصلاح ساختار مدیریت آب کشور
تهیه، تصویب و ابلاغ قانون جامع آب کشور
تقویت زمینه های اجرایی قوانین آب
تأمین اعتبار کافی برای ایجاد زیر ساخت های بخش آب
پیگیری تصویب و اجرای قوانین حمایت کننده سرمایه گذاری در بخش آب
کاهش دخالت دولت در طرح های آبی
ایجاد ساختار لازم و انجام پایش اجرای قوانین آب
ایجاد و پایداری در مناسبات منطقه ای و بین المللی
اصلاح قوانین و مقررات سختگیرانه (کار ، مالیات و ...)
فراهم کردن زمینه هم اهنگی های بین بخش خصوصی
اصلاح و شاف سازی بارانه ها و تخصیص بیشتر به حوزه فعالیت های آب
اصلاح نظام تعیین قیمت تمام شده و نرخ گذاری خدمات آب
فراهم کردن زمینه مشارکت عمومی - خصوصی (P.P.P) و حمایت های لازم
تعمیر نگرش در چگونگی تدوین نظام بودجه برزی دستگاه های متولی آب
تعیین شاخص های سهم و جایگاه واقعی آب در سبد هزینه های خانوار

حمایتها

افزایش سهم آب در منابع صندوق توسعه ملی
انتقال بخشی از سود تسهیلات بخش آب به منابع اعتباری دولتی
خرید تضمینی محصولات بخش آب توسط دولت در دوره های خاص
ایجاد نهاد مشاوره برای تسهیل و تحقق سرمایه گذاری
تأمین امنیت سرمایه گذاری
تسهیل ریسک ها (حقوقی ، مالی ، اجتماعی ، تغییرات اقلیمی و سیاسی بین سرمایه گذاران و دولت
ارائه کمک های فنی اعتباری
برقراری نظام پوشش بیمه ای مناسب

بخش خصوصی

گسترش شرکت های پروژه
تلاش برای ایجاد کنسرسیوم ها
گسترش تشکل های صنفی
تاسیس و تقویت شهرک های کشاورزی و گلخانه ای
ساماندهی و تقویت بازار محلی آب
توسعه بازار محصولات همراه با کاهش واسطه ها
کمک به تجارت آب مجازی
توسعه شرکت های بهره بردار
تشکیل مجامع و انجمن های صنفی تخصصی
انتقال فن آوریو استفاده از سطح تکنولوژی بالاتر
ایجاد شرکت های توسعه ای برای طرح (مطابق ماده ۱۹۴ قانون برنامه پنجم توسعه)

مدیریت یکپارچه منابع آب
حفاظت و تعامل بخشی منابع آب
تلاش در جهت حفظ پایداری منابع آب
خودداری از انجام فعالیت های بهره برداری
استقرار نظام کنترل تخصصی
تفکیک حقوق آب از زمین
مسور و تحویل سندآب به دارندگان تخصصی
تدوین راهکارهای میدانه و فروش آب
واقعی کردن تهرقه ها
فراهم کردن زمینه استفاده از پساب ها
تدوین شاخص های افزایش کارایی و بهره وری
انتقاد راسخ و عملی به لزوم حضور و مشارکت بخش خصوصی
تعیین نمایر و شفاعت در مفاهیم خصوصی سازی ، برون سپاری و انتقال مالکیت
تدوین و اجرای برنامه های آموزشی و توانمند سازی (بخش های دولتی و غیر دولتی
تدوین استانداردهای کمی و کیفی خدمات)
تعب ه متحد ساختا، سامان، فطد آب کشت.

نهاد سازی و توسعه ظرفیت های قانونی

جمع آوری و دسته بندی قوانین و مقررات موجود
تنقیح و اصلاح قوانین و مقررات
حذف قوانین و مقررات بازدارنده
ایجاد ساختار نظارتی و تنظیم مقررات بانقش آفرینی بخش خصوصی
تهیه و تدوین فرآیندها و دستورالعمل های کاربردی
تدوین اصول حاکم و الزامات حقوقی و قراردادی
استقرار نظام تأیید صلاحیت و صدور پروانه
تعیین نهادهای حل اختلاف، داوری و قضایی مناسب در رسیدگی به دعاوی تجاری
تقویت و ساماندهی بازار های محلی آب
تشکیل شرکت های تخصصی آبیان(کشت و صنعت و یا سهامی زراعی کوچک و محلی)

مشوق ها

واگذاری طرح های نیمه تمام دولتی به سرمایه گذار
تخصیص بخشی از آب مازاد بر حقایه
واگذاری زمین (اراضی ملی متناسب با سرمایه گذاری)
ارائه سند آب به ازای آب تخصیصی
اجازه حضور در بازار آب و فروش آب
اصلاح مقررات گمرکی و مالیاتی در جهت حمایت از سرمایه گذاران
اعطای نقش و جایگاه در فرآیند تصمیم گیری به ذینفعان
اعطای جایزه به افزایش کارآئی آب (تولید محصول و ارزش افزوده به ازای هر واحد مصرف آب)

تشکیل ، تقویت و ساماندهی تشکل ها
کمک به تهیه و اجرای برنامه های آموزشی
ظرفیت سازی برای اصلاح الگوهای کشت
نقش آفرینی و مشارکت در تصمیم گیری ها
تهیه و اجرای برنامه های کاهش مصرف آب
پذیرش مسئولیت در رابطه با حفظ پایداری منابع آب

فرهنگ سازی و اطلاع رسانی
استفاده بهینه از پساب ها

ظرفیت سازی و تسهیل شرایط سرمایه گذاری خارجی در بخش آب
گسترش ظرفیت تأمین منابع مالی داخلی
تشویق بخش صنعت به تولید تجهیزات مورد نیاز بخش آب
تشویق سرمایه گذاری در صنایع تبدیلی و بازیافت
توسعه تأمین آب پایداربا استفاده از پساب
فراهم کردن زمینه عضویت و حضور موثر بخش خصوصی در سازمان های اقتصادی منطقه ای و بین المللی
ایجاد ثبات محیطی مناسب برای سرمایه گذاری (ثبات در پارامترهای اقتصادی)

مشارکت فعال در سرمایه گذاری آب
تلاش در جهت کاهش ریسک ها
اعطای تسهیلات بلند مدت به سرمایه گذاران آب
پذیرش محل اجرای طرح به عنوان وثیقه اعطای تسهیلات
کسب دانش لازم برای مشارکت در طرح های آبی
روان سازی شرایط پرداخت تسهیلات
صدور L/C داخلی برای حمایت سرمایه گذار
پرداخت بارانه سود تسهیلات
همکاری برای دریافت اعتبارات خارجی

فرصت های سرمایه گذاری

احداث و بهره برداری سد ها، تونل ها و خطوط انتقال آب
احداث، بازسازی و بهره برداری تصفیه خانه ها و تأسیسات توزیع آب شرب و صنعت- احداث، بازسازی و بهره برداری تصفیه فاضلاب
احداث و بهره برداری طرح های شیرین سازی آب از منابع مختلف
احداث، بازسازی و بهره برداری شبکه های آبیاری و زهکشی
احداث و بهره برداری طرح های گردشگری بخش آب
اصلاح الگوی کشت
احداث و بهره برداری و نگهداری آب بنان ها (ذخیره سازی آب باران)
احداث شبکه و سامانه های اختصاصی توزیع آب شرب(شکله دوم)
ایجاد شهرک های گلخانه ای
احداث سامانه های تغذیه مصنوعی و تأسیسات آبخیز داری و مهندسی سواحل و رودخانه ها
بهینه کردن مصارف آب در بخش های مختلف (تحویل حجمی، بازچرخانی و ...)

قانون تشویق سرمایه گذاری
در طرح های آب
قانون اجرای سیاست های اصل ۴۴
قانون برنامه پنجم توسعه
قانون جدید خروج اقتصاد کشور از رکود

زمینه ها و فرصت های قانونی

قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار
قانون تشویق سرمایه گذاری خارجی
قوانین بودجه سنواتی
مجموعه سیاست های اقتصاد مقاومتی

زمینه های سرمایه گذاری

سرمایه گذاری در طرح های تأمین آب
سرمایه گذاری در طرح های تصفیه ، انتقال و توزیع آب
سرمایه گذاری در طرح های فاضلاب
سرمایه گذاری در طرح های جانبی بخش آب
سرمایه گذاری در تولید انرژی برقایی
سرمایه گذاری در طرح های حفاظت و تعادل بخشی منابع آب
سرمایه گذاری در طرح های صنایع و خدمات جنبی منابع آب

